

Danijela Križanec-Beganović
Etnografski muzej
Trg Mažuranića 14
Zagreb

Muzejski dokumentacijski centar
Lada Dražin Trbuljak
Ilica 44
10000 Zagreb

Predmet: Izvještaj o šteti uzrokovanoj požarom na objektu tradicijske kuće u sklopu Zavičajnog muzeja Varaždinske Toplice 16. ožujka 2023.

Dana 24. ožujka 2023. godine posjetila sam Zavičajni muzej Varaždinske Toplice kako bi se sastala s ravnateljicom Spomenkom Vlahović koja mi je pružila uvid u štetu nastalu na tradicijskoj kući, koja je dio fundusa ovog muzeja, uzrokovanoj požarom. Dvoetapna obnova ovog objekta završena je 2018. godine.

Požar je buknuo 16. ožujka 2023. godine u popodnevnim satima. Iako je nastala šteta velika, sačuvan je donji dio objekta koji se sastoji od zidova te kuhinjske i sobne peći. U prostoru se sačuvao i tkalački stan. Predmeti etnografske zbirke muzeja u trenutku požara nisu bili u objektu pošto stalni postav nije realiziran, a predmeti su pohranjeni u privremenim čuvaonicama.

Požar je buknuo na krovu izrađenom od ražene slame te je brzom reakcijom vatrogasaca, koji su ga polijevali odozdo i odozgo, spriječeno širenje vatre na zidove objekta i na okolne objekte središta mjesta. Ravnateljica objašnjava kako je umanjenju opasnosti od širenja požara pogodovalo i to što su snopovi slame bili prepleteni metalnom žicom, a ne drugim tradicijskim zapaljivijim materijalima.

Krov i krovne grede uništeni su u potpunosti, a popustio je i kuhinjski strop koji se sastoji od pletera premazanog glinom – glina se osula, a jedna greda je nagorjela i pukla.

Ako se izuzme obilno zalijevanje vodom, dvije peći imaju samo sitna vanjska oštećenja, dok je tkalačkom stanu nagorjela velika motka koju će vjerojatno biti moguće restaurirati. Zidovi objekta su sačuvani. No, tek će početak obnove pružiti potpuni uvid u štetu nastalu od požara i od vode.

Nakon što su policija i osiguravajuća kuća izvršili očevide te nakon što su forenzičari dokumentirali postojeće stanje, 21. ožujka je dozvoljen pristup objektu, a 23. ožujka se pristupilo hitnoj zaštiti i konzervaciji koordiniranoj s Ministarstvom kulture i medija te Restauratorskim zavodom.

Zaštita se sastoji u uklanjanju izgorjelih greda, slame i drugih materijala koji su pali u prostor kuće i na okolni teren te zamjeni stropova privremenim drvenim i izgradnji privremenog krova s bočnim otvorima za ventilaciju. Također, skinuti su prozori i vrata koji su sačuvani. Sobna i kuhinjska peć te tkalački stan u prostoru objekta su zaštićeni OSB pločama, s dva sloja najlona koji je pričvršćen drvenim letvama. U ovom trenutku izuzetno je važno natkriti građevinu prije padalina koje su najavljene.

Forenzički policijski izvještaj navodi kako su nađeni tragovi paleži, odnosno konstatirano je kako je uzrok požara vanjski utjecaj prouzročen čovjekom. U skladu s ovim nalazom trenutno policijsko postupanje je u tijeku.

Osim policije i Croatia osiguranje je izvršila uviđaj i napravila izvještaj. Postupak pokretanja police osiguranja je u tijeku.

Ravnateljica Spomenka Vlahović prati ova postupanja te sakuplja prateću dokumentaciju i koordinira sve potrebne aktivnosti vezane iz interventnu zaštitu.

U Zagrebu, 24. ožujka 2023.

Danijela Križanec-Beganović

matičarka I. razine za etnografske
muzeje i zbirke RH

Danijela Križanec-Beganović
Etnografski muzej
Trg Mažuranića 14
Zagreb

Muzejski dokumentacijski centar
Lada Dražin Trbuljak
Ilica 44
10000 Zagreb

Predmet: Izvještaj o matičnoj djelatnosti – Dvor Veliki Tabor

U sklopu redovne planirane matične djelatnosti viša kustosica dokumentaristica EMZ-a Aleksandra Vlatković, konzervatorica-restauratorica Adrijana Gašparić i ja (matičarka) smo 26. svibnja 2023. godine posjetile Dvor Veliki Tabor kako bi pregledale stanje fundusa, postava i dokumentacije muzeja vezane uz etnografsku građu. U Muzeju smo se sastale s voditeljicom Dvora Velikog Tabora i kustosicom etnografske zbirke Renatom Dečman koja nas je provela kroz čuvaonice etnografskih zbirki u Dvoru te smo razgledali i trenutnu izložbu „Čuvari etnografske baštine u Velikom Taboru“.

Muzej Dvor Veliki Tabor opći je nacionalni muzej, a godina osnutka je 1981. Od 1993. godine u sastavu *Muzeja Hrvatskog zagorja* gdje tom času još uvijek djeluje *Društvo Veliki Tabor*, pod vodstvom Josipa Štimca, koje upravlja zbirka i zgradom. Godine 2004. je ovo razriješeno te Veliki Tabor i pripadajuće zbirke dolaze pod upravu *Muzeja Hrvatskog zagorja*. Tada počinje i inventarizacija predmeta kroz bazu podataka M++.

Plemički grad Veliki Tabor jedan je od najznačajnijih kulturno-povijesnih spomenika profanoga graditeljstva kontinentalne Hrvatske i danas je spomenik kulture nulte kategorije. Posljednja provedena konzervatorska istraživanja, komparativna arhitektonska analiza te analiza otkrivenih arheoloških nalaza govore u prilog datiranja najstarijeg dijela Velikog Tabora u sredinu 15. stoljeća. Projekt obnove Dvora Velikog Tabora završen je 2016. godine

Rad u muzeju podijeljen je kroz *Arheološki, Kulturno-povijesni odjel* te *Odjel ostalih zbirki* u kojem se čuva i obrađuje i Etnografska zbirka. Voditeljica ove zbirke od 2019. godine je kustosica povjesničarka Renata Dečman. Prije nje zbirku je vodila kustosica povjesničarka Nadica Jagarčec. Većinu etnografskih predmeta ove zbirke poklonio je lokalni kolekcionar Ivica Špoljarić, dok je manji dio dar Josipa Hrestaka iz Pregrade.

Muzej ima stalni postav, no on ne uključuje etnografsku građu, ali je 2021. godine u prostoru muzeja otvorena izložba „Čuvari etnografske baštine u Velikom Taboru“ koja ostaje otvorena do daljnjega.

O predmetima Etnografske zbirke se uz kustosicu brine i viša restauratorica tehničarka Andrea Brlobuš, a dio ih se uređuje u restauratorskim radionicama u Zagrebu.

Čuvaonice etnografskih predmeta smještene su u Dvoru Veliki Tabor, u prostoru u potkrovlju te u sobi voditelja/ice muzeja. Posljednja revizija završena je 2021. godine, a prema bazi podataka koja se vodi kroz M++ navodi kako Etnološki odjel u svojim zbirkama čuva 534 muzejskih predmeta.

Dokumentacija

Prilikom posjeta ostvaren je uvid u muzejsku dokumentaciju koja se vodi u računalnom obliku kroz bazu M++. Programski paket M++ uveden je 2004. godine. U bazi je otvoreno ukupno 5085 zapisa strukturiranih kroz sljedeće zbirke: *Arheološka zbirka* (1264); *Arheološka zbirka Vrbovec* (287), *Etnografska zbirka* (534), *Kulturno-povijesna zbirka* (626), *Likovna zbirka* (18), *Paleontološko-geološka zbirka* (10), *Pretpovijesna zbirka* (191), *Zbirka obitelji baruna Kavanagh* (2153), *Zbirka za pregled* (1), a kroz bazu se vodi i *Neinventirana arheološka zbirka* koja broji 626 zapisa. Prema statistici fundus broji 4935 muzejskih predmeta.

Fundus ima zajednički slijed inventarnih brojeva od 1 do 4714/8 koji je uređen, odnosno nema preskočenih brojeva u slijedu. Etnografska zbirka broji 534 zapisa kojima je prema statistici obrađeno 534 muzejska predmeta. Uvođenjem M++ građa je upisana u inventarnu knjigu muzeja. Kao osobe odgovorne za upis Etnografske zbirke navode se Nadica Jagarčec (15 zapisa) i Siniša Žinidarec (483).

Od ukupnog broja zapisa u bazi pridruženu fotografiju ima 4434 zapisa, dok je bez fotografije 651 zapis. U Etnografskoj zbirci pridruženu fotografiju ima 533 zapisa. Procjena je upisana na 3777 zapisa, bez upisane procjene je 1296 zapisa, a na 12 zapisa upisan je iznos 0. U Etnografskoj zbirci procjena je upisana na 523 zapisa, bez upisane procjene je 8 zapisa dok je 0 upisana na 3 zapisa.

Prvu evidenciju etnografske građe napravio je etnolog Ivica Šestan početkom 1990-tih. Evidencija je rađena u Wordu, od rednog broja 1 do 278 te sadrži sljedeće kategorije podataka: *naziv (lokalni)*, *naziv književni*, *ime i adresa prodavaoca ili darovatelja (tu je naznačena i godina rođenja darovatelja)*, *način nabave*, *provenijencija – mjesto upotreba / mjesto nalaza*, *visina (tj. mjere)*, *stanje*, *film (oznaka medija)* i *opis*. Potrebno je usporediti evidenciju Ivica Šestana s inventarnom knjigom te utvrditi koji dio tadašnje zbirke se danas nalazi u muzeju, a koji nedostaje. Također je potrebno predmete koji su danas u fundusu muzeja povezati s brojevima iz prve (Šestanove) evidencije te ove brojeve upisati uz pojedinačne predmete u bazu (skupina podataka o identifikacijskim brojevima). Potrebno je u bazu također upisati i sve druge podatke vezane uz predmete iz prve evidencije.

U muzeju se kroz bazu vodi *Knjiga izlaska* (533 zapisa od broja IZL-1/2007 do IZL-533/2023), *Knjiga ulaska* (302 zapisa od broja 1/2006 do 302/2022) te *Knjiga pohrane* (226 zapisa od broja 1/2007 do 217/2017)

Sekundarna dokumentaciju se vodi kroz bazu S++: *Fototeka* (291), *Knjiga negativa* (1), *Dijateka* (10), *Digitalni i magnetski zapisi* (1), *Dokumentacijski crteži* (13), *Videoteka* (7),

Fonoteka (1), Hemeroteka (2167), Izložbe (41), Posebna događanja (130), Pedagoška djelatnost (497), Izdavačka djelatnost, 95, Stručni i znanstveni rad (31), Konzervatorsko-restauratorski postupci (235), Marketing i odnosi s javnošću (181), Katalozi (1), Medijateka (224).

Prilikom posjeta razgovarali smo o proceduri otpisa te evidentiranju otpisa kroz inventarnu knjigu, odnosno kroz bazu podataka.

Čuvaonice i postav

Etnografska zbirka Dvora Velikog Tabora smještena je u čuvaonici u potkrovlju zgrade dvorca. Prostor je po svojoj prirodi taman čime su predmeti zaštićeni od svjetlosti. Podovi su su drveni. U čuvaonici se nalazi higrometar za redovito mjerenje temperature i vlage.

Predmeti su većim dijelom pohranjeni u *beskiselinskim* i kartonskim kutijama. Manji dio predmeta zbirke nema zaštitu, već su predmeti odloženi na police na kojima je vidljiva prašina.

Slike i drugi „vrjedniji“ inventar pohranjen je u uredu kustosice u ormaru pri čemu su neki od predmeta pohranjeni su u pucketajuću foliju.

Dio predmeta zbirke velikih dimenzija, poput kočije i kovačkog mijeha, izložen je na otvorenom, u dvorišnom dijelu dvorca, tek djelomično zaklonjen od padalina. Dio zbirke je izložen u izložbenom dijelu u kojem također nisu regulirani mikroklimatski uvjeti zbog objektivnih okolnosti (otvorena vrata prema van za ulaz posjetitelja). Predmeti su izloženi u vitrinama i bez vitrina.

Preporuke

Izložbeni prostor: Prilikom izlaganja preporučujemo držati se muzeoloških standarda: predmete izlagati u vitrinama, zaštititi prozore od UV zračenja i svjetlosti.

Čuvaonice: Predmeti koji su položeni na police potrebno je očistiti od prašine i zaštititi *Tyvek* ili *Avos* folijom.

Potrebno je izbjegavati pohranu predmeta u pucketajuću foliju. Preporuča se ne pohranjivati predmete polaganjem jednog na drugi, a ukoliko nema druge mogućnosti predmete je potrebno odvojiti *Tyvek* tkaninom ili *beskiselinskim* papirom, dok je one teže i većih dimenzija potrebno odvojiti *Plastazote* muzejskom pjenom ili *Ethafoam* montažnom pjenom.

Police u čuvaonici je potrebno zaštititi od mogućnosti pada pamučnom špagom ili slično.

Nabava (po potrebi):

- metalni ladičari, *beskiselinske* arhivske kutije, *Tyvek*, *Avos*, npH neutralni deterdženti, ovlaživača, odvlaživača, dataloggeri, termohigrometi, muzejske vitrine, UV zaštitne folije (Crescat d.o.o. Nova Ves 8, Zagreb)

- metalni ladičari i metalni ormari

(Primat Logistika d.o.o, Zastavnice 11, Hrvatski Leskovac, Zagreb)

- kemijsko čišćenje:

(kemijska čistionica LEMIA d.o.o., Puškarićeva 104 c, Lučko, Zagreb, kontaktirati voditeljicu proizvodnje Martinu Pap)

- tretman gama zrakama:

(Institut Ruđer Bošković, Bijenička cesta 54, Zagreb).

- zamagljivanje: (NZJZ Andrije Štampar, kontakt Ana Klobučar)

Zaključak

Nakon pregleda dokumentacije i čuvaonica Muzeja vezane uz etnografsku građu može se konstatirati kako je postojeće stanje etnografske zbirke zadovoljavajuće, kao i čuvanje predmeta. No, trenutno stanje uz prihvaćanje preporuka navedenih ovim izvještajem može biti bitno unaprjeđeno.

Kvaliteta izlaganja muzejskih je na nešto lošijoj razini, uglavnom zbog objektivnih okolnosti izlaganja u srednjovjekovnom dvorcu te je također potrebno obratiti pažnju na preporuke navedene u ovom izvješću.

Muzejska dokumentacija je vođena od početka djelovanja ustanove, a također je za očekivati da će se nakon preporuka koje donosi ovaj izvještaj stanje biti dodatno unaprjeđeno.

Iz navedenog vidljivo da se radi o kontinuiranom stručnom radu u obradi i zaštiti predmeta te vođenju muzejske dokumentacije, a koje uz prihvaćanje preporuka može biti unaprjeđeno u skladu s pravilima struka.

Podsjećamo kako je na osnovu ovog izvještaja potrebno izraditi plan postupanja vezano uz uočene nedostatke ili plan mogućih poboljšanja u radu s predmetima fundusa i dokumentaciji muzeja vezanoj uz zbirke te isti poslati Muzejskom dokumentacijskom centru i matičarki I. razine.

U Zagrebu, 14. lipnja 2023.

Danijela Križanec-Beganović
matičarka I. razine za etnografske
muzeje i zbirke RH

Danijela Križanec-Beganović
Etnografski muzej
Trg Mažuranića 14
Zagreb

Muzejski dokumentacijski centar
Lada Dražin Trbuljak
Ilica 44
10000 Zagreb

Predmet: Izvještaj o matičnoj djelatnosti – Etnografski muzej Split

U sklopu redovne planirane matične djelatnosti viša kustosica dokumentaristica EMZ-a Aleksandra Vlatković, viša restauratorica tehničarka Ljiljana Vilus Japec i ja (matičarka) smo 11. listopada 2023. godine posjetile Etnografski muzej Split kako bi pregledale stanje fundusa, postava i dokumentacije muzeja vezane uz etnografsku građu. U Muzeju smo se sastale s ravnateljem muzeja Silviom Braicom, matičarkom II. razine višom kustosicom Ivanom Vuković, muzejskom savjetnicom Brankom Vojnović Traživuk, muzejskom savjetnicom Sanjom Ivančić, muzejskom savjetnicom Idom Jakšić te višom kustosicom Majom Alujević.

Etnografski muzej Split je specijalizirani državni etnografski muzej čiji je osnivač Grad Split. Godinom osnutka se drži 1910. godina kada je postavljena prva stalna izložba u jednoj sobi u okviru *Obrtno strukovne škole*, a čime je ovo i najstariji etnografski muzej u Hrvatskoj. Sustavno sakupljanje etnografske građe počinje nešto ranije, još 1907. godine zalaganjem tadašnjeg ravnatelja *Obrtno strukovne škole* Kamila Tončića. Godine 1923. Grad Split preuzima muzej od K. Tončića, a njega postavlja za prvoga ravnatelja. Već naredne godine Muzej dobiva na korištenje zgradu stare Vijećnice smještenu na Narodnom trgu. Od dvadesetih godina 20. stoljeća iz zbirke počinje izdvajanje umjetnina koje su 1931. godine dodijeljene novoosnovanoj *Galeriji umjetnina*. Postavljenjem petoga po redu stalnoga postava muzeja, 1946. godine, on se specijalizira kao etnografski muzej, a promjenom ravnatelja i zapošljavanjem kustosa etnologa stručni rad na popunjavanju zbirke diže se na višu stručnu razinu.

Muzej je od 2004. godine smješten u kompleks jugoistočnog kvadranta Dioklecijanove palače, neposredno pokraj središnjeg trga palače, Peristila, u zdanju koje ima izuzetnu kulturnu i povijesno-graditeljsku važnost. U okviru muzejske zgrade nalazi se jedna od najstarijih crkva u Palači - Crkva sv. Andrije de Fenestris iz 7. stoljeća koja je nastala adaptacijom jedne od šest spavaćih soba (cubiculuma) iz 4. stoljeća smještenih na zapadnom dijelu Dioklecijanova carskog stana, a kroz Muzej se dolazi i do terase na Vestibulu.

Prve školovane kustosice etnologinje muzeja bile su Leonida Begonja i Jelena Gamulin, zaposlene pedesetih godina 20. stoljeća. Uz kustose etnologue, voditelje zbirke, u Muzeju je danas zaposlena i muzejska pedagoginja savjetnica Vedrana Primuž Đipalo te viša knjižničarka Iva Meštrović, koja ujedno vodi i fototeku te radi na muzejskoj dokumentaciji.

Etnografske zbirke sadrže oko 23000 predmeta. Posljednja obavljena revizija muzejskog fundusa je ona iz 2017. godine, dok je tijekom 2022. godine također provedena revizija čije se okončanje planira krajem 2023. godine kada će doći do promjene ravnatelja.

Muzejska građa podijeljena je u 23 zbirke: *Likovnu zbirku, Zbirku čipki, Zbirku europskih i vaneuropskih predmeta, Zbirku glazbala, Zbirku jadranskih nošnji, Zbirku kućnog inventara, Zbirku muzeografskih pomagala, Zbirku nošnji dalmatinskog zaleđa, Zbirku nošnji Kosova i Makedonije, Zbirku nošnji Slavonije i Baranje, Zbirku nošnji središnje Hrvatske, Zbirku običaja, Zbirku oružja, Zbirku posoblja, Zbirku rekonstruiranih nošnji, Zbirku srebrnog nakita, Zbirku suvenira, Zbirku tekstila iz Bosne i Hercegovine, Zbirku tepiha, Zbirku tradicijskoga gospodarstva, Zbirku tradicijskoga rukotvorstva, Zbirku uzoraka vezova i Zbirku zlatnog nakita.*

Muzej osim održavanja povremenih izložbi ima i stalni postav kojim je predstavljena vrijedna etnografska građa Splita, dalmatinskih otoka i Dalmatinske zagore.

Čuvaonice etnografskih predmeta smještene su u zgradi Muzeja, u podrumskim i prizemnim etažama, dok je jedna od čuvaonica dislocirana i smještena je u stambenoj zgradi i prostoru stana na prvom katu.

Dokumentacija

Prilikom posjeta ostvaren je uvid u muzejsku dokumentaciju. Predmeti su upisivani u *Knjigu inventara* koja je vođena u osam svezaka koji obuhvaćaju sljedeće kategorije za upis podataka:

- Prvi svezak Inventarne knjige započeo je 1912. godine te je nastavljen drugim sveskom 1922. godine. Prvi svezak vođen je od broja 1 do 5181, a drugi od 5182 do 7744. Sadrže sljedeće kategorije za upis podataka: *redni broj; dan kada je primljeno; broj komada; primljeno od; nabavljeno od doprinosa za ... broj računa; predmet; vrijednost – kr. / h.; opaske.*
- Treći i četvrti svezak označeni su s oznakom „V“; uz podatke o novoinventiranim predmetima u svesci sadrže i prijepise iz prva dva sveska. U trećem svesku vođeni su brojevi od V/1 do V/7370, a u četvrtom od V/7371 do V/11277 (12250). Sadrže sljedeće kategorije za upis podataka: *inventar – br. n / br. st.; nabavljeno dne; naziv predmeta; mjesto; tehnika; ornament; doba; vrijednost; opaske.*

- Peti i šesti svezak označeni su s oznakom XV. U petom svesku vođeni su brojevi od XV/1 do XV/729 te sadrži sljedeće kategorije za upis podataka: *skupina; redni broj; stari broj; naziv i opis predmeta; mjesto; kada i kako nabavljen; doba; nabavna cijena; poklonjeno od; kupljeno od; smješten; napomene*. U šestom svesku vođeni su brojevi od XV/730 do XV/1310 te sadrži sljedeće kategorije za upis podataka: *inventarni broj; kateg. spom. vrijednosti; broj knjige ulaska; zbirka / odjeljenje; opis predmeta; autor / signatura / proizvođač; vrijeme postanka; materijal / tehnika; veličina / težina; broj komada; stanje / zaštitni zahvati; provenijencija – mjesto izvedbe / mjesto upotrebe / mjesto nalaza; način nabavke, datum i broj spisa; ime i adresa prodavaoca ili darovatelja; cijena; foto / dia; inv. omot; smještaj; napomena*.
- Sedmi svezak vođena je s kodnom oznakom muzeja koja je ujedno i dio inventarne oznake ovog sveska u koji su upisani inventarni brojevi od 630:SLT1 do 630:SLT2929; zaključen je 2004. godine
- Osmi svezak vodi se paralelno s inventarnom knjigom u računalnom obliku te služi za dodjelu brojeva uz koje se u knjigu unose osnovni podaci o predmetu; upisani su brojevi od 2930 do 8367.

Od 2008. godine muzejska dokumentacija vodi se kroz bazu M++ gdje je otvoreno 20309 zapisa za 20942 muzejska predmeta raspoređena kroz 23 zbirke: *Likovna zbirka* (980); *Zbirka čipki* (366); *Zbirka europskih i vaneuropskih predmeta* (105); *Zbirka glazbala* (272); *Zbirka jadranskih nošnji* (1652); *Zbirka kućnog inventara* (1529); *Zbirka muzeografskih pomagala* (59); *Zbirka nošnji dalmatinskog zaleđa* (4322); *Zbirka nošnji Kosova i Makedonije* (1282); *Zbirka nošnji Slavonije i Baranje* (293); *Zbirka nošnji središnje Hrvatske* (254); *Zbirka običaja* (172); *Zbirka oružja* (584); *Zbirka posoblja* (261); *Zbirka rekonstruiranih nošnji* (439); *Zbirka srebrnog nakita* (3227); *Zbirka suvenira* (117); *Zbirka tekstila iz Bosne i Hercegovine* (483); *Zbirka tepiha* (50); *Zbirka tradicijskog gospodarstva* (514); *Zbirka tradicijskog rukotvorstva* (1303); *Zbirka uzoraka vezova* (1509); *Zbirka zlatnog nakita* (536). Iznos procjene upisan je na 19719 zapisa, na 15 zapisa upisan je iznos 0 dok na 575 zapisa iznos procjene nije upisana. Ukupno 20268 zapisa ima pridruženu fotografiju.

Uz inventarnu knjigu vođene su i kartice prema inventarnom broju. Ispunjene su od inventarnog broja 1 do 2866 te se odnose na sveske V i VI Inventarne knjige koji su vođeni do inventarnog broja 1310. Dva su tipa kartica različite strukture. Jedan tip, manjeg formata, sadrži sljedeće kategorije za unos podataka: *mjesto; skupina; broj / stari broj; naziv predmeta; opis predmeta*; te na poleđini: *naziv muzeja; mjesto za fotografiju; kako i kada nabavljen predmet; doba; nabavna cijena; vlasnik predmeta; smješten*. Na drugom tipu kartica, većeg formata, kategorije su sljedeće: *inventarni broj; naziv muzeja; zbirka; materijal i tehnika; predmet; signatura; veličina, težina; broj komada; inventirao; nabavna cijena; kategorija vrijednosti; inventarni omot; foto. Dia; literatura; smještaj; bilješka*. Stražnja strana kartice je prazna.

U staroj dokumentaciji o muzejskim predmetima inventarna oznaka imala je prefikse u obliku rimskih brojeva V i XV vezanih uz oznaku inventarne knjige, a u posljednjoj fazi vođenja analogne inventarne knjige prefiks je bila kodna oznaka muzeja 630:SLT. Rimskim brojevima su u dokumentaciji označavane i skupine predmeta (I do XX). U računalnoj inventarnoj knjizi trenutno se ispred brojeva nalaze sljedeće oznake: 603:SLT; A2, BB, Br, Br., D, gal., I/I-, II/, II-, III/, III-, IV/, IV-, IX/, V/, VI/, VII/, VIII/, X/, XI/, XII/, XIII/, XIV/, XIX/, XV/, XVI/, XVII/, XVII-, XVIII/, XX/ dok se iza brojeva navodi OŠ i VD.

Potrebno je provjeriti da li su navedene oznake važeće i utvrditi na što se odnose te da li su u bazi ujednačeni oblici upisa inventarne oznake (razmaci, -, / i sl.). Kratkim uvidom u bazu nije moguće utvrditi da li je slijed brojeva cjelovit. Potrebno je srediti i međusobno usporediti staru dokumentaciju te ju usporediti i uskladiti s onom koja se vodi u računalnom obliku. Pri tome je potrebno voditi računa o prefiksima i sufiksima inventarnih brojeva. Za brojeve koji nedostaju u slijedu predlažemo da se otvore zapisi i utvrdi da li su dodijeljeni predmetima te koji je status tih predmeta (pronađeni, nepronađeni, otpisani, duplo inventirani i sl), nakon čega je zapise potrebno razvrstati u odgovarajuće zbirke/mape.

Muzej je vodio i *Knjigu ulaska etnografskih predmeta 1965* (1/65 do 11/98) koja sadrži sljedeće kategorije: *redni broj; datum ulaska predmeta, broj spisa; kratki opis predmeta; odakle predmet dolazi; stanje predmeta i veličina, težina; svrha ulaska; napomena (inventirano, inventarni broj, kupljeno, sabrano, poklonjeno i broj spisa, cijena, vraćeno i potpis primaoca).*

Knjige ulaska i izlaska ne vode se u računalnom obliku (M++).

Tijekom posjeta s kolegicama je komentiran način evidentiranja podatka o osobama koje su radile na dokumentiranju muzejskih predmeta tijekom povijesti djelovanja muzeja. Također smo ih uputili i na mogućnost označavanja stupnja dovršenosti zapisa u bazi za što je potrebno na razini muzeja dogovoriti kategorije koje će obuhvaćati pojedina razina obrađenosti.

Prilikom posjeta nismo ostvarili uvid u sustav vođenja sekundarne dokumentacije što ostaje tema za idući posjet u sklopu sustavu matične djelatnost.

Čuvaonice i stalni postav

Etnografski muzej Split nalazi se unutar stare gradske jezgre, zgrada muzeja nalazi se iznad podruma Dioklecijanove palače te s obzirom na ovakav smještaj u zgradi djelomično postoji veliki problem kapilarne vlage.

U Muzeju djeluju dvije restauratorske radionice. Za tekstil i za drvo i metal. U radionici za tekstil rade dvije restauratorice tehničarke, a u radionici za drvo i metal radi konzervator-restaurator i restaurator tehničar. Oni provode preventivnu zaštitu i restauraciju predmeta.

Stalni postav je izložen u djelu zgrade Muzeja. Prizemlje služi za povremene izložbe, a na prvom i drugom kat izložen je stalni postav.

Predmeti su izloženi u zatvorenim vitrinama, dok je tek nekoliko većih predmeta, većinom škrinja izloženo izvan vitrina, na podu dvorana. Kompleti i dijelovi nošnje izloženi su na krojačkim lutkama smještenim u vitrine.

Prozori su djelomično zasjenjeni, a pod je obložen kamenim pločama i lakiranim drvenim parketima. Prostor je nov, uredan i čist. U prostoru stalnog postava ne mjere se mikroklimatski uvjeti.

Preporuka za daljnja poboljšavanja uvjeta u prostoru za izlaganje

Izložene predmete koji su položeni na pod podići na podeste odmaknute od zida. Također je preporuka postaviti fizičku zaštitu kako bi se spriječilo nehotično oštećivanje predmeta i onemogućilo doticanje predmeta od strane posjetitelja.

Na prozore je potrebno postaviti komarnike i prozore uvijek držati zasjenjenima. U prostorije za izlaganje postaviti termohigrometre te svakodnevno bilježiti zatečene mikroklimatske uvjete.

Čuvaonice se nalaze u zgradi muzeja i na jednoj etaži dislocirane zgrade. Čuvaonice su podijeljene prema sirovinama i lokalitetima.

Čuvaonice u zgradi Muzeja: Tekstilni predmeti su smješteni u označenim kartonskim kutijama koje su smještene na otvorenim metalnim policama. Dio kutija je zbog manjka prostora smješten na pod. Predmeti u kutijama obloženi su *Tyvek* tkaninom i *beskiselinskim* papirom. Restaurirani trodimenzionalni predmeti obješeni su na obloženim vješalicama zaštićeni navlakama iz *Tyvek* tkanine. Pod je obložen lakiranim drvenim parketima. Prozori su djelomično zasjenjeni. U prostoru čuvaonice postoji veliki problem kapilarne vlage.

Oružje je smješteno u označenim kartonskim kutijama koje su smještene na otvorenim metalnim policama. Pod je obložen lakiranim drvenim parketima. Prozori nisu zasjenjeni. Predmeti ostalih zbirki smješteni su na otvorenim metalnim policama. Neki predmeti su zaštićeni najlonom, neki papirom, dok je dio predmeta na policama nezaštićen.

U dislociranoj čuvaonici predmeti su također smješteni podijeljeni prema sirovinama i lokalitetima.

Tekstilni predmeti su smješteni u metalnim ormarima i označenim kartonskim kutijama koje su smještene na otvorenim metalnim policama. Predmeti u ormarima i kutijama obloženi su *Tyvek* tkaninom i *beskiselinskim* papirom.

Predmeti ostalih zbirki smješteni su na otvorenim metalnim policama. Neki predmeti na gornjim policama preventivno su zaštićeni najlonom, dio predmeta zaštićen je *Tyvek* tkaninom, dok je dio predmeta na policama nezaštićen.

Pod je obložen linoleumom a prostorije čuvaonice potpuno su zamračene.

Čuvaonica djeluju organizirano i čisto. U čuvaonici se ne mjere mikroklimatski uvjeti.

Preporuka za daljnja poboljšavanja uvjeta u prostoru čuvaonica

Police na kojima se nalaze keramički i stakleni predmeti potrebno je protupotresno zaštititi konopcem ili sl.

Na prozore postaviti komarnike i sve prozore potpuno zamračiti.

U sve prostorije čuvaonica preporuka je postaviti termohigrometre te svakodnevno bilježiti zatečene mikroklimatske uvjete.

Preporuka za preventivnu zaštitu i čišćenje tekstilnih predmeta: Čišćenje se vrši suhim postupkom muzejskim usisavačem ili mokrim postupkom. Građa se mokro čisti nakon provjere stanja predmeta i provjere stabilnosti boje. Za građu izrađenu od pamuka, lana, konoplje koristi se kupka destilirane vode i pH neutralni deterdžent *Orvus paste*, a za predmete od svile kupka destilirane vode i pH neutralni deterdžent za restauratorsko čišćenje *Dehypon LS 45*. Preporuka je da su kade odgovarajuće veličine. Građa se suši vodoravno položena i nakon sušenja se relaksira. Građa se mokro može čistiti i na niskotlačnom stol.

Tekstilni predmeti koji su u dobrom stanju, ali nestabilne boje ili se ne mogu tretirati mokro, mogu se čistiti kemijskim putem *Total TDC 2000* izoparafinskim otapalom za sustav čišćenja s ugljikovodikovim otapalima pri temperaturi do 55°C.

Preporuka je ne koristiti kamfor i slične proizvode. Ako je vunena građa lokalno zahvaćena nametnicima, nakon čišćenja suhim postupkom usisavanjem potrebno ju je tretirati zamrzavanjem u ledenici 21 dan na temperaturi do -24°C. Nakon vađenja potrebno je ostaviti je položenu na ravnoj podlozi da se tokom 24 sata postupno temperira.

Predmeti koji se tretiraju zamrzavanjem ne smiju sadržavati vosak, staklo, lak, kosti, rogove. Ako je zaraza većih razmjera valja provesti postupak *zamagljivanja* izložbenog prostora ili čuvaonica. Postupak *zamagljivanja* koristiti se i preventivno.

Na predmetima zahvaćenim nametnicima, pljesni i/ili mikroorganizmima moguće je primijeniti i tretman gama zrakama.

Ako se u ladicama ili kutijama za pohranu nalaze predmeti različitih sirovinskih sastava bilo bi poželjno odvojiti ih *beskiselinskim nepuferiranim* papirom.

Nabava:

- metalni ladičari, *beskiselinske* arhivske kutije, *Tyvek*, *Avos*, npH neutralni deterdženti, ovlaživača, odvlaživača, dataloggeri, termohigrometi, muzejske vitrine, UV zaštitne folije (Crescat d.o.o. Nova Ves 8, Zagreb)

- metalni ladičari i metalni ormari

(Primat Logistika d.o.o, Zastavnice 11, Hrvatski Leskovac, Zagreb)

- kemijsko čišćenje:

(kemijska čistionica LEMIA d.o.o., Puškarićeva 104 c, Lučko, Zagreb, kontaktirati voditeljicu proizvodnje Martinu Pap)

- tretman gama zrakama:
(Institut Ruđer Bošković, Bijenička cesta 54, Zagreb).
- zamagljivanje: (NZJZ Andrije Štampar, kontakt Ana Klobučar)

Zaključak

Nakon pregleda dokumentacije i čuvaonica Muzeja vezane uz muzejsku građu može se konstatirati kako je stanje na zadovoljavajućoj razini te je jasno vidljiv kontinuiran stručni rad. Ipak, čuvanje predmeta u čuvaonicama na nešto je slabijoj razini zbog okolnosti nametnutih samim prostorom i mogućnostima njegova održavanja (kapilarna vlaga u čuvaonicama smještenim u zgradi Muzeja te vlaga u prostoru stana dislocirane čuvaonice). Ipak, uz preporuke koje donosi ovaj izvještaj stanje može biti unaprijeđeno.

Kvaliteta izlaganja muzejskih predmeta je na dobroj razini, a uz uvažavanje preporuka danih ovim izvještajem i ona može biti podignuta.

Muzejska dokumentacija je vođena od početka djelovanja ustanove. Uz uvažavanje preporuka donesenih ovim izvještajem stanje može biti dalje unaprijeđeno

Podsjećamo kako je na osnovu ovog izvještaja potrebno izraditi plan postupanja vezano uz uočene nedostatke ili plan mogućih poboljšanja u radu s predmetima fundusa i dokumentaciji muzeja vezanoj uz zbirke te isti poslati Muzejskom dokumentacijskom centru i matičarki I. razine.

U Zagrebu, 16. studenog 2023.

Danijela Križanec-Beganović

matičarka I. razine za etnografske
muzeje i zbirke RH

Danijela Križanec-Beganović
Etnografski muzej
Trg Mažuranića 14
Zagreb

Muzejski dokumentacijski centar
Lada Dražin Trbuljak
Ilica 44
10000 Zagreb

Predmet: Izvještaj o matičnoj djelatnosti – Gradski muzej Bjelovar

U sklopu redovne planirane matične djelatnosti viša kustosica dokumentaristica EMZ-a Aleksandra Vlatković, viša restauratorica tehničarka Ljiljana Vilus Japec i ja (matičarka) smo 2. lipnja 2023. godine posjetile Gradski muzej Bjelovar kako bi pregledale stanje fundusa, postava i dokumentacije muzeja vezane uz etnografsku građu. U Muzeju smo se sastale s višom kustosicom dijela etnografskih Silvijom Sittom te nakratko i s računalnom operaterkom-administratoricom Oliverom Tomšić vezano uz vođenje baze podataka.

Gradski muzej Bjelovar je opći gradski muzej regionalnog tipa čiji je osnivač Grad Bjelovar. Osnovan je 1949. godine, a smješten u jednokatnici staroga gradskog poglavarstva iz 1832. godine čija je obnova završena 2010. godine. U muzejskom fundusu čuva se dio predmeta zbirke one kolekcionara Heinricha Hinka Kamera, službenika Austrougarskih željeznica te Ivana Barešića, sakupljača starina i počasnog konzervatora za grad i kotar Bjelovar. Inicijativu za osnutak muzeja pokrenuo je 1946. godine učitelj Rade Kovač koji je kasnije bio i jedan prvih ravnatelja. Tri godine kasnije, 25. kolovoza 1949. godine donijeta je odluka o utemeljenju *Oblasnog muzeja*, u kojemu se zapošljavaju dva kustosa i jedan honorarni administrativni službenik. Odlukom Narodnog odbora općine Bjelovar od 27. travnja 1954. godine muzej mijenja naziv u *Gradski muzej Bjelovar*. Muzej je ustrojen kroz sedam odjela u čijem se sastavu nalaze 34 zbirke: *Arheološki, Etnološki, Povijesni, Kulturno-povijesni, Galerijski* i *Glazbeni odjel* te *Knjižnica*.

Prva školovana kustosica zaposlena oko 1957./1958. godine je bila etnologinja Višnja Huzjak (zaposlena dvije godine). Nakon nje je za etnografsku građu skrbio kustos Željko Sobol koji nije bio etnolog. Oko 1962. godine u muzeju se zapošljava Zvonimir Lovrenčević koji je bio učitelj glazbenog i likovnog te koji je s etnografskom građom radio nekoliko godina, do 1966./1967. godine. Od 1972. do 1991. godine je u zbirku vodio etnolog Ljubomir Vukašinić. Nakon njega, 1992. godine zapošljava se etnologinja Silvija Sitta, a iste godine se formira i

Etnološki odjel. Voditeljica je odjela do 2014. godine kada voditeljstvo preuzima etnolog i povjesničar Tomislav Matić.

Etnografske zbirke u današnjem obliku se formiraju od početka rada Silvije Sitte, od 1992. godine. U njima se danas čuva oko 8000 predmeta, od čega je oko 6000 čestitki i 2000 ostalih predmeta. Posljednja revizija provedena je 2017. godine.

Čuvaonice etnografskih predmeta smještene su u tri prostorije u prizemlju zgrade muzeja gdje su predmeti smješteni s predmetima zbirki drugih odjela.

Fundus Etnološkog odjela podijeljen je u devet zbirki: *Zbirke predmeta vezanih uz gospodarstvo, Zbirke obrta i zanata, Zbirke agrarne etnologije, Zbirke uporabnog tekstila, Zbirke predmeta vezanih uz graditeljstvo i stanovanje, Zbirke narodnih običaja i pučke pobožnosti, Zbirke suvenira, replika i igračka, Zbirke samouke kiparice Evice Pocrnić i Zbirke čestitki i razglednica.*

Dokumentacija

Prilikom posjeta muzeju ostvaren je uvid u muzejsku dokumentaciju. Prije prelaska na računalno vođenje muzejske dokumentacije muzej je vodio zajedničku inventarnu knjigu za cijeli fundus. Od 1992. godine muzej je ustrojen kroz odjele te se uvode zasebne inventarne knjige po odjelima.

Prva inventarna knjiga vođena je kroz tri sveska, a strukturom odgovara knjizi ulaska.

U prvi svezak inventarne knjige naslovljene *GRADSKI MUZEJ BJ. Knjiga inventara – III, sv. 1. KULTURNO-POVIJESNE ZBIRKE* upisani su inventarni brojevi od 1 do 1710. Ova knjiga sadrži sljedeće kategorije za upis podataka: *redni broj; predmet; odakle; kako / kada je dospio u muzej; broj komada; smješten; nabavna cijena; bilješka.*

Drugi svezak *Knjiga II "Uprava S."* *Privremena uprava i sekvistar za god. 1945/46.* sadrži interval inventarnih brojeva od 1743 do 2389 te sljedeće kategorije za upis podataka: *inv. broj; predmet (naziv i opis); materijal, tehnika, veličina, nabavljeno / broj kom., datum, cijena; provenijencija i mjesto, stanje predm.; autor i vrijeme nastanka; smještaj.*

U trećem svesku *PRIVREMENA KNJIGA ULAZA / III ZA SVU MUZEJSKU GRADU OD 22.V.1991. g.* upisani su inventarni brojevi od 2390 do 3132, a knjiga sadrži sljedeće kategorije podataka: *redni broj; datum; predmet (autor, naziv, kratki opis, vrijeme i mjesto izradbe i dr.); materijal i tehnika; nalazište; veličina i stanje; kako i odakle je predmet primljen; cilj ulaska i cijena ponude; kome je predan na rukovanje i potpis; izlazak predmeta / kupljeno cijena i broj spisa; inventirano br. inventara; vraćeno potpis primaoca; bilješka.*

U odjelu se čuva i evidencija zapisa za etnografsku građu (ispis iz Worda) koje je iz svezaka zajedničke inventarne knjige prepisala voditeljica zbirki Silavija Sitta.

Nakon što je 1992. godine formiran Etnografski odjel uvodi se i inventarna knjiga Odjela koja je vođena do 2009. godine, od inventarnog broja E1 do E1260, a sadrži sljedeće kategorije za upis podataka: *inventarni broj; kateg. spom. vrijednosti; broj knjige ulaska; zbirka / odjeljenje; opis predmeta; autor / signatura / proizvođač; vrijeme postanka; materijal / tehnika; veličina / težina; broj komada; stanje / zaštitni zahvati; provenijencija / mjesto izvedbe; mjesto upotrebe; mjesto nalaza / način nabavke / datum i broj spisa; ime i adresa prodavaoca ili darovatelja; cijena; foto / dia; inv. omot; smještaj; napomena*. U ovu knjigu upisano je oko 800 predmeta iz starog inventara prilikom čega je napravljena i reinventarizacija.

Godine 1992. kolegica Sitta u Etnografskom odjelu uvodi katalog predmetnih kartica koji je vođen od inventarnog broja 1 do 1260. Kartice su razvrstane po zbirkama, a sadrže sljedeće kategorije za upis podataka: *inventarski broj; zbirka; naziv muzeja; lokalitet; književni naziv; naziv u dijalektu; vrijeme porijekla; lokalitet proizvodnje; da li je original, reprodukcija, kopija; kada i kako je dospio u muzej; materijal; tehnika; ornament; stanje; opis; dimenzije; osnovna funkcija; nabavna cijena; kategorija vrijednosti; cijena; sig. smještaja; bilješka*. Na poledini kartice su predviđene sljedeće kategorije podataka: *literatura; restauratorski zahvati; inventirao*.

Od 2011. godine dokumentacija o muzejskim predmetima vodi se u računalnom obliku, kroz bazu podataka M++. Prelaskom na računalno vođenje inventarne knjige zadržane su već dodijeljene inventarne oznake, tj. nije se reinventariziralo. Od ukupno 24703 zapisa u bazi, Etnološki odjel ima otvoreno 7727 zapisa za 7730 muzejska predmeta, sistematiziranih kroz 12 zbirki: *Zbirka narodnih običaja i vjerovanja* (195), *Zbirka suvenira, replika i igračaka* (123), *Zbirka čestitaka i razglednica* (6161), *Zbirka gospodarskih predmeta* (127), *Zbirka odjeće obuće i nakita* (180), *Zbirka posuđa (keramika, metal, staklo)* (94), *Zbirka predmeta vezanih uz obradu tekstila* (66), *Zbirka rukotvorstva i obrta* (130), *Zbirka samouke kiparice Evice Pocrnić* (35), *Zbirka seoskog namještaja* (81), *Zbirka uporabnog tekstila* (535) te *Zbirku etnološke fotografije*. U *Zbirci etnološke fotografije* za sada nema otvorenih zapisa jer se trenutno razmatraju mogućnosti dokumentiranja građe koju obuhvaća ova zbirka, no fotografije su obrađene kroz inventarnu knjigu *Inventar negativa i fotografija* koju je vodila kolegica Višnja Huzjak, u kojoj su upisani brojevi od 1 do 1399. Za fotografije je vođena i kartoteka koju je uvela Silavija Sitta.

Ukupno 5032 zapisa unutar Etnološkog odjela ima pridruženu fotografiju. Iznos procjene upisan je na 7466 zapisa, na 22 zapisa upisan je iznos 0 dok na 239 zapisa iznos procjene nije upisan.

Podatak o dosadašnjim revizijama nije upisan u M++, ali je proveden kroz starije oblike dokumentacije.

Preporuka je da se u bazi uredi oblik inventarne oznake na razini fundusa te provjeri slijed brojeva koji je potom potrebno usporediti sa starom dokumentacijom, a kako bi se utvrdilo da su u bazu uneseni svi brojevi. Ukoliko se utvrdi da neki brojevi u slijedu nedostaju, potrebno je utvrditi da li su oni dodijeljeni predmetima. Ukoliko su dodijeljeni predmetima potrebno je utvrditi koji je status predmeta (*pronađeni, nepronađeni, otpisani, duplo inventirani* i sl), nakon čega je potrebno otvoriti zapise s tim brojevima te ih razvrstati u odgovarajuće zbirke/mape, a zavisno od utvrđenog statusa (odgovarajuća zbirka, popis otpisanih brojeva, popis otpisanih predmeta).

Prilikom posjeta utvrđeno je da je inventarna oznaka u bazi Etnografskog odjela oblikovana na način da je upisana inventarna oznaka iz nekadašnje zajedničke inventarne knjige te je znakom „/“ odvojena od inventarne oznake iz knjige Etnografskog odjela. Preporuka je da u polju inventarna oznaka u bazi ostane upisan jedan broj (jedna inventarna oznaka). Prema riječima kolegica Sitte i Tomašić to bi bio inventarni broj iz zajedničke knjige, dok bi se broj iz knjige Etnografskog odjela u bazu podataka upisao u rubrici skupine podataka o Identifikacijskim brojevima. Ukoliko je ovakva situacija i kod drugih odjela, potrebno ju je ujednačiti. Nakon što se na ova način uredi oblik inventarne oznake bit će moguće utvrditi i slijed inventarnih brojeva te provjeriti njihov slijed i kod inventarnih oznaka upisanih u skupinu podataka o Identifikacijskim brojevima.

Do prelaska na računalno vođenje muzejske dokumentacije u muzeju nisu vođene Knjiga ulaska i Knjiga izlaska. Kroz M++ u Knjizi ulaska otvorena su 42 zapisa (ULZ-1/2023 do ULZ-42/2023) te u Knjizi izlaska jedan (IZL-1/2023).

Dokumentacijska građa poput kataloga, plakata i pozivnica prikuplja se na razini odjela. Hemerotečna građa se ne prikuplja, ali postoji Hemeroteka iz perioda kolege Mladena Medara koja nije sistematizirana niti popisana.

Čuvaonice i stalni postav

Gradski muzej u Bjelovaru nalazi se u središtu grada na Trgu Eugena Kvaternika 1. Osnovan je 1949. godine. Smješten je u jednokatnici staroga gradskog poglavarstva iz 1832. godine. Zgrada muzeja obnovljena je 2010. godine tako da su izložbene dvorane postava i čuvaonice smještene u novoobnovljenim prostorima.

Muzejska građa podijeljena je po odjelima, dok su odjeli su podijeljeni na zbirke. *Etnološki odjel* sastoji se od *Zbirke predmeta vezanih uz gospodarstvo, Zbirke obrta i zanata, Zbirke agrarne etnologije, Zbirke uporabnog tekstila, Zbirke predmeta vezanih uz graditeljstvo i stanovanje, Zbirke narodnih običaja i pučke pobožnosti, Zbirke suvenira, replika i igračka, Zbirke samouke kiparice Evice Pocrnić i Zbirke čestitki i razglednica.*

Stalni postav Etnološkog odijela smješten je u četiri povezane prostorije na prvom katu zgrade. Predmeti u postavu smješteni su na otvorenom - dio predmeta smješten je na podestima, a dio na podu dvorane. Veći dio izloženog tekstila čine uporabni predmeti koji su izloženi na drvenim muzejskim predmetima čineći tako cjelinu postavljenu ambijentalno, na otvorenom, i bez fizičke zaštite. Narodne nošnje izložene su na lutkama. Dvije lutke izložene su u adekvatnoj vitrini, a dvije na podestu bez fizičke zaštite. Dio tekstilnih predmeti oglašlja izložen je u adekvatnoj vitrini, a dio na zidu umetnut pod djelomično perforiranu ploču *kapafiksa*.

Prozori su zasjenjeni lamelnim zavjesama, a pod je obložen drvenim parketom, dok rasvjeta ne zadovoljava muzeološke standarde. Prostor postava i izloženi predmeti su čisti. U prostoru se ne mjere mikroklimatski uvjeti.

Čuvaonice Etnološkog odjela nalaze se u prizemlju muzejske zgrade. Predmeti su smješteni u tri odvojene prostorije razvrstani prema sirovinskom sastavu. Čuvaonica za drvenu građu (većim dijelom namještaj) opremljena je metalnom konstrukcijom za police, ali pojedinačne police nisu postavljene, tako da su predmeti smješteni na pod, položeni jedan na drugi, bez ikakve zaštite. Predmeti su teško dostupni.

Čuvaonicu za tekstil i slike, Etnološki odjel dijeli s Povijesnim. Čuvaonica je opremljena metalnim kliznim mrežama za pohranu slika te je velik dio slika adekvatno smješten, dok je manji dio položen na pod prostorije. Dio prostorije namijenjen za pohranu tekstila opremljen je otvorenim metalnim ormarima s prečkama za vješanje i policama. Zbog djelomičnog nedostatka vertikalnih policama dosta je predmeta položeno jedan na drugi. Pojedini odjevni predmeti obješeni su na vješalice. Predmeti nisu zaštićeni.

Čuvaonicu za keramiku, metal, staklo, etnološkog odjela dijeli s drugim odjelima. Čuvaonica je opremljena metalnim policama, no nedovoljnim brojem tako da je dio predmeta smješten na police, a dio položen na pod i jedan na drugi bez zaštite. Keramički i stakleni predmeti položeni su na police bez protupotresne zaštite.

Pod svih čuvaonica obložen je drvenim parketima, a prozori su zasjenjeni lamelnim zavjesama tako da prostor nije potpuno zamračen. Prostor čuvaonica i pohranjeni predmeti su čisti. U čuvaonicama se ne mjere mikroklimatski uvjeti.

Muzej nema konzervatorsko-restauratorsku radionicu, a o zaštiti predmeta brine se kustos zadužen za određenu zbirku.

Preporuke

Stalni postav

Preporuka je sve predmete položeni na pod odići s poda i položiti na podeste. Potrebno je postaviti fizičku zaštitu kako bi se spriječilo nehotično oštećivanje predmeta i onemogućilo doticanje predmeta od strane posjetitelja. Potrebno je postaviti termohigrometre i svakodnevno bilježiti mikroklimatske uvjete.

Čuvaonice

I ovdje je preporuka sve predmete odignuti s poda te odmaknuti od zida zbog bolje cirkulacije zraka. Potrebno je nabaviti veći broj metalnih polica kako bi se predmeti mogli dići s poda i kako bi se prostor mogao reorganizirati u svrhu lakšeg pristupa predmetima. Predmete koji stoje na otvorenom prekriti *Tyvek* ili *Avos* tkaninom. Polaganje predmeta jedan na drugi bilo bi dobro izbjegavati, ali ako nema druge mogućnosti predmete koji su položeni jedan na drugi odvojiti *Tyvek* ili *Avos* tkaninom ili *beskiselinskom nepuferiranim* papirom, a teže predmete većih dimenzija odvojiti *Plastazote* muzejskom pjenom ili *Ethafoam* montažnom pjenom.

Police na kojima se nalaze keramički i stakleni predmeti potrebno je protupotresno zaštititi konopcem ili sl. Vješalice na kojima vise tekstilni predmeti potrebno je obložiti poliesterskim vatelinom i *Tyvek* tkaninom ili pamučnim platnom opranim na 95°C te izraditi zaštitne navlake od *Tyvek* ili *Avos* tkanine ili pamučnog platna opranog na 95°C. Moguće je i kupiti gotove vješalice i zaštitne navlake prilagođene muzeološkim standardima.

Potrebno je potpuno zamračiti sve prozore.

Preporuka za preventivnu zaštitu i čišćenje tekstilnih predmeta: Čišćenje se vrši suhim postupkom muzejskim usisavačem ili mokrim postupkom. Građa se mokro čisti nakon provjere stanja predmeta i provjere stabilnosti boje. Za građu izrađenu od pamuka, lana, konoplje koristi se kupka destilirane vode i pH neutralni deterdžent *Orvus paste*, a za predmete od svile kupka destilirane vode i pH neutralni deterdžent za restauratorsko čišćenje *Dehypon LS 45*. Preporuka je da su kade odgovarajuće veličine. Građa se suši vodoravno položena i nakon sušenja se relaksira. Građa se mokro može čistiti i na niskotlačnom stol.

Tekstilni predmeti koji su u dobrom stanju, ali nestabilne boje ili se ne mogu tretirati mokro, mogu se čistiti kemijskim putem *Total TDC 2000* izoparafinskim otapalom za sustav čišćenja s ugljikovodikovim otapalima pri temperaturi do 55°C.

Preporuka je ne koristiti kamfor i slične proizvode. Ako je vunena građa lokalno zahvaćena nametnicima, nakon čišćenja suhim postupkom usisavanjem potrebno ju je tretirati zamrzavanjem u ledenici 21 dan na temperaturi do -24°C. Nakon vađenja potrebno je ostaviti je položenu na ravnoj podlozi da se tokom 24 sata postupno temperira.

Predmeti koji se tretiraju zamrzavanjem ne smiju sadržavati vosak, staklo, lak, kosti, rogove. Ako je zaraza većih razmjera valja provesti postupak *zamagljivanja* izložbenog prostora ili čuvaonica. Postupak *zamagljivanja* koristiti se i preventivno.

Na predmetima zahvaćenim nametnicima, pljesni i/ili mikroorganizmima moguće je primijeniti i tretman gama zrakama.

Ako se u ladicama ili kutijama za pohranu nalaze predmeti različitih sirovinskih sastava bilo bi poželjno odvojiti ih *beskiselinskim nepuferiranim* papirom.

Nabava:

- metalni ladičari, *beskiselinske* arhivske kutije, *Tyvek*, *Avos*, npH neutralni deterdženti, ovlaživača, odvlaživača, dataloggeri, termohigrometi, muzejske vitrine, UV zaštitne folije (Crescat d.o.o. Nova Ves 8, Zagreb)
- metalni ladičari i metalni ormari (Primat Logistika d.o.o, Zastavnice 11, Hrvatski Leskovac, Zagreb)
- kemijsko čišćenje: (kemijska čistionica LEMIA d.o.o., Puškarićeva 104 c, Lučko, Zagreb, kontaktirati voditeljicu proizvodnje Martinu Pap)
- tretman gama zrakama: (Institut Ruđer Bošković, Bijenička cesta 54, Zagreb).
- zamagljivanje: (NZJZ Andrije Štampar, kontakt Ana Klobučar)

Zaključak

Nakon pregleda dokumentacije i čuvaonica Muzeja vezane uz etnografsku građu može se konstatirati kako je stanje etnografske zbirke zadovoljavajuće, dok je čuvanje predmeta na nešto lošijoj razini. Kvaliteta izlaganja muzejskih predmeta također je na nešto lošijoj razini te je potrebno obratiti pažnju na preporuke navedene ovim izvješćem.

Muzejska dokumentacija je vođena od početka djelovanja ustanove za očekivati da će se nakon preporuka koje donosi ovaj izvještaj stanje biti unaprjeđeno. Ovom prilikom skrećemo pažnju na trenutačnu neujednačenost broja i naziva zbirki Etnološkog odjela u bazi podataka (inventarnoj knjizi) i podataka na web stranici muzeja i Muzejskog dokumentacijskog centra te molimo da se podaci usklade na svim potrebnim mjestima i u svim aktima.

Iz viđenog je vidljivo da se radi o kontinuiranom stručnom radu u obradi i zaštiti predmeta te vođenju muzejske dokumentacije koje uz prihvaćanje ovih preporuka može biti znatno unaprjeđeno.

Podsjećamo kako je na osnovu ovog izvještaja potrebno izraditi plan postupanja vezano uz uočene nedostatke ili plan mogućih poboljšanja u radu s predmetima fundusa i dokumentaciji muzeja vezanoj uz zbirke te isti poslati Muzejskom dokumentacijskom centru i matičarki I. razine.

U Zagrebu, 10. kolovoz 2023.

Danijela Križanec-Beganović

matičarka I. razine za etnografske
muzeje i zbirke RH

Danijela Križanec-Beganović
Etnografski muzej
Trg Mažuranića 14
Zagreb

Muzejski dokumentacijski centar
Lada Dražin Trbuljak
Ilica 44
10000 Zagreb

Predmet: Izvještaj o matičnoj djelatnosti – Gradski muzej Nova Gradiška

U sklopu redovne planirane matične djelatnosti viša kustosica dokumentaristica EMZ-a Aleksandra Vlatković, viša restauratorica tehničarka Ljiljana Vilus Japec i ja (matičarka) smo 3. travnja 2023. godine posjetile Gradski muzej Nova Gradiška kako bi pregledale stanje fundusa, postava i dokumentacije muzeja vezane uz etnografsku građu. U Muzeju smo se sastale s ravnateljem Mirom Pišonićem, voditeljicom Arheološkog odjela muzejskom savjetnicom dr. sc. Marijom Mihaljević te muzejskim tehničarem Ivicom Brtanom koji su nam pružili uvid u dokumentaciju etnografskih zbirki Muzeja te nas je proveli kroz čuvaonice etnografskih zbirki u zgradi i zvan zgrade muzeja Muzeja. Razgledali smo i trenutnu izložbu vezanu uz 70. godišnjicu muzeja koja sadrži i dio etnografskog postava.

Gradski muzej Nova Gradiška je opći gradski muzej regionalnog tipa čiji je osnivač Grad Nova Gradiška. Nakon nekoliko neuspješnih pokušaja osnivanja od kojih prvi datiraju iz godina prije Drugog svjetskog rata Zavičajni muzej u Novoj Gradišci osnovan je 1971. godine. Od 1972. djeluje u okviru Narodnog sveučilišta *Matija Antun Reljković* sve do 1999. kada je izdvojen iz tadašnjeg *Pučkog otvorenog učilišta* u samostalnu ustanovu pod nazivom *Gradski muzej Nova Gradiška*.

Općina Nova Gradiška je 1977. godine Muzeju dodijelila na korištenje jednokatnicu smještenu na središnjem gradskom Trgu kralja Tomislava koja je dio zaštićene povijesne cjeline. Obnova u skladu s muzeološkim i konzervatorskim standardima započeta je 2008./2009. godine. Obnova zgrade je dovršena 2016. godine, a obnova i prenamjena potkrovlja ove te susjedne općinske zgrade koju godinu kasnije (potkrovlje susjedne zgrade je u funkciji muzejskog izložbenog prostora, dok se od prenamjene cijele zgrade u muzejski prostor odustalo).

Iako je u planu, u Muzeju trenutno ne postoji stalni postav već se odvijaju povremene izložbe u izložbenom prostoru na katu i u izložbenom prostoru u potkrovlju zgrade.

Muzej uz Službu općih poslova ima Arheološki, Etnološki, Kulturno-povijesni i Galerijski odjel te Pedagoško-edukativnu službu. Prvi kustos muzeja bila je etnologinja Vesna Kolić Klikić koja je u Muzeju zaposlena 1983. godine i koja je ovdje radila kao voditeljica Etnološkog odjela do svog umirovljenja. Odjel od njenog odlaska u mirovinu prije gotovo četiri godine nema voditelja, dok brigu o stanju i pohrani etnografskih zbirki vodi voditeljica Arheološkog odjela, Marija Mihaljević.

Etnološki odjel osnovan je 1983. godine, dok su se predmeti za njega intenzivnije počeli sakupljati i obrađivati tek od 1977. godine, odnosno tek dolaskom etnologinje u muzej. Do tada sakupljenih 40-ak etnografskih predmeta nije bilo obrađeno niti dokumentirano. Uz sakupljanje građe V. Kolić Klikić prikupljala je terenske tonske zapise kazivanja, pjesmi i napjeva te dokumentirala etnografsku građu i građevine na terenu. Obavljala su se i terenska tematska istraživanja koja je dokumentirana u Odjelu. Svoju istraživačku i prikupljačku djelatnost muzej je orijentirao na drugu polovinu 19. i prvu polovinu 20. stoljeća. S obzirom da trenutni u muzeju nije zaposlen kustos etnolog preporučujemo da se do njegovog dolaska nekome od stručnog muzejskog osoblja zaduže zbirke Etnološkog odjela.

Fundus Etnološkog odjela podijeljen je u četrnaest zbirki: *Zbirku fotografija etnološkog odjela*, *Zbirku glazbala*, *Zbirku gospodarskih predmeta*, *Zbirku igračaka i dječje opreme*, *Zbirku kućnog tekstila*, *Zbirku lončarstva*, *Zbirku nakita*, *Zbirku narodnih nošnji*, *Zbirku pokućstva*, *Zbirku predmeta izvan Slavonije, Hrvatske i Europe*, *Zbirku predmeta vezanih uz običaje*, *Zbirku rukotvorstva i drvorezbarstva*, *Zbirku sakralnih predmeta* i *Zbirku ostalo*. Sekundarna građa koja se čuva unutar odjela je razvrstana unutar šest zbirki i čini ju: *Zbirka fototeke etnološkog odjela*, *Zbirka fonoteke*, *Zbirka Videoteke*, *Zbirka dijateke*, *Zbirka digitalnih fotografija* i *Zbirka crteža*. Muzej u fundusu čuva preko 10000 predmete od kojih je oko 2500 u Etnografskom odjelu.

Čuvaonice etnografskih predmeta smještene su u prostoriji u prizemlju muzeja te u privremenom dislociranom prostoru. Za zaštitu građe zaduženi su kustosi koji rade uz pomoć muzejske spremačice. Posljednja revizija završena je 2018. godine, a prema bazi podataka koja se vodi kroz M++ navodi kako Etnološki odjel u svojim zbirkama čuva 2648 muzejskih predmeta.

Dokumentacija

Prilikom posjeta ostvaren je uvid u muzejsku dokumentaciju. Utvrđeno je kako je svaki odjel muzeja vodio zasebnu inventarnu knjigu. U Etnološkom odjelu čuvaju se dva sveska *Knjige inventara etnološke građe*: prvi svezak otvoren je u svibnju 1983. i zaključen 23. srpnja 1997. godine te obuhvaća inventarne brojeve od E1 do E673; drugi svezak otvoren je 23. srpnja

1997. godine te obuhvaća inventarne brojeve od E674 do E945. Oba sveska inventarne knjige sadrže sljedeće kategorije za upis podataka: *inventarni broj; kategorija spomeničke vrijednosti; broj knjige ulaska; zbirka / odjeljenje; opis predmeta; autor / signatura / proizvođač; vrijeme postanka; materijal / tehnika; veličina / težina; broj komada; stanje / zaštitni zahvati; provenijencija – mjesto izvedbe / mjesto upotrebe / mjesto nalaza; način nabavke datum i broj spisa; ime i adresa prodavaoca ili darovatelja; cijena foto dia; inv. omot; smještaj; napomena*).

Od 2004. godine dokumentacija o muzejskim predmetima vodi u računalnom obliku, kroz bazu M++. Prelaskom na računalno vođenje inventarne knjige do tada inventirani predmeti zadržali su već dodijeljene inventarne oznake, tj. nije se reinventiralo. Predmeti koji su inventirani po prelasku na računalno vođenje inventarne knjige uvedena je zajednička inventarna oznaka na razini fundusa, uz zadržavanje prefiksa E u slučaju etnografske građe – u bazi 2231 zapis ima prefiks E.

Od ukupno 11 143 zapisa u bazi, Etnološki odjel ima otvoreno 2580 zapisa koji broje 2648 muzejskih predmeta sistematiziranih kroz 13 zbirki: *Zbirku fotografija etnološkog odjela* (211); *Zbirku glazbala* (53), *Zbirku gospodarskih predmeta* (81), *Zbirku igračaka i dječje opreme* (37), *Zbirku kućnog tekstila* (533), *Zbirku lončarstva* (141), *Zbirku nakita* (146), *Zbirku narodnih nošnji* (795), *Zbirku pokućstva* (90), *Zbirku predmeta izvan Slavonije, Hrvatske i Europe* (7), *Zbirku predmeta vezanih uz običaje* (58), *Zbirku rukotvorstva i drvorezbarstva* (375), *Zbirku sakralnih predmeta* (43) te deset nerazvrstanih zapisa za koje je potrebno otvoriti zasebnu zbirku (*Zbirka ostalo* ili dr.) kako bi podaci navedeni pri Muzejskom dokumentacijskom centru i u stvarnosti bili podudarni.

Ukupno 844 zapisa imaju pridruženu fotografiju, a većina zapisa nema unesen podatak o iznosu procjene vrijednosti predmeta. Preporučujemo provjeriti slijed brojeva u bazi te usporediti sa starom dokumentacijom, a kako bi se utvrdilo da li su u bazu uneseni svi brojevi. Za brojeve koji nedostaju u slijedu potrebno je utvrditi da li je nedostajući broj dodijeljen predmetu te koji je status predmeta (pronađeni, nepronađeni, otpisani, dvostruko inventirani i sl.). Nakon toga potrebno je otvoriti zapis s tim brojem te ga razvrstati u odgovarajuće zbirke/mape zavisno od utvrđenog statusa. Kratkim uvidom u bazu utvrđeno je da primjerice u nizu brojeva s prefiksom E nedostaju sljedeći brojevi E137 do E148, E 981, E 1221 te E 7245 do E 7300, E 7317, E 7344 do E 7346, E 7348, E 7354 do E 7360, E 7362, E 7366, E 7368, E 7375, E 7376, E 7384, E 3787, E 7449, E 7450, E 7460, E 7514 do E 7540, E 7542, E 7553 do E 7560. Slijed brojeva bilo bi potrebno utvrditi na razini cijelog fundusa. S obzirom na neuređen slijed brojeva nije bilo moguće utvrditi kojim brojem počinje dodjela zajedničkog niza brojeva na razini fundusa te je preporuka da se to definira i uredi.

Muzej je vodio zajedničku *Knjigu ulaska* – dva sveska. *Knjiga ulaska muzejske građe I* i u početku je vođena kao zajednička knjiga, a postepeno je u nju upisivana samo etnografska građu, što se nastavilo i u *Knjizi ulaska II*. Prvi svezak otvoren je 1983. godine te započinje s brojem 1 (1963.) do 11 (1999.), dok je drugi otvoren 1999. godine i započinje brojem od 12 (1999.) do 171a (2007). *Knjiga ulaska* sadrži sljedeće kategorije za upis podataka: *redni broj; datum ulaska predmeta, broj spisa; kratki opis predmeta; odakle predmet dolazi; stanje*

predmeta i veličina, težina; svrha ulaska; kome je predmet predan na rukovanje / potpis primaoca; napomena (inventirano i inventarni broj, kupljeno, sabrano, poklonjeno i broj spisa, cijena, vraćeno i potpis primaoca). U bazi M++ u *Knjizi ulaska* otvoreno je 69 zapisa (2012. do 2020. godine).

Knjiga izlaska vođena je kao jedinstvena na razini muzeja, počinje s brojem 1 (1983.) te završava brojem 21 (2007) te sadrži sljedeće kategorije za upis podataka: *redni broj; datum izlaska predmeta / broj spisa; kratak opis predmeta; invent. broj; stanje predmeta i veličina, težina; razlog izlaska i uvjeti; kome se predmet izdaje, broj spisa ili popis primaoca; osiguranje (OZ); vraćeno datum / potpis primaoca; napomena.*

Dokumentacijska građa poput fotografija, pozivnica i kataloga prikuplja se na razini odjela, Hemeroteku vodi muzejska pedagoginja, dok se plakati vode kroz *Zbirku plakata* u primarnoj dokumentaciji. Za Etnološki odjel vođena je *Knjiga inventara fototeke etnografske građe I* od inventarnog broja 1I1 do 1635I1635. Ova knjiga sadrži sljedeće kategorije za upis podataka: *inventarni broj; sadržaj snimka; kada i tko je snimio; vrsta i veličina pozitiva – negativa; vrsta i veličina klišea; mjesto snimanja; smještaj - P pozitiva / N negativa / K klišea; napomena.* Na razini Etnografskog odjela za fototeku su ispunjavane i kartice od broja 1 do cca 1200. Kartice sadrže sljedeće kategorije za upis podataka: *inventarni broj fotografije, naslov, mjesto, datum snimanja, autor fotografije, fotografija;* na poleđini kartice je opis koji sadrži podatak o mjestu i vremenu snimanja, autor fotografije, inventarni broj. Pojedine kartice označene su sa MP te upućuju da je riječ o fotografiji muzejskog predmeta.

Sekundarnu dokumentaciju kroz bazu S++ ispunjavala je vježbenica kulturno-povijesnog odjela te je broj zapisa po fondovima sljedeći: *Izložbe (25), Posebna događanja (8), Pedagoška djelatnost (19), Izdavačka djelatnost (207), Konzervatorsko-restauratorski postupci (19), Marketing i odnosi s javnošću (25), Dokumentacija o osnivanju i povijesti muzeja (36), Evidencija terenskih izvještaja (1).*

Čuvaonice i stalni postav

Gradski muzej Nova Gradiška smješten je u dva objekta, u zgradi Muzeja i potkrovlju zgrade Općinskog suda. Projekt obnove i uređenja Gradskog muzeja Nove Gradiške obuhvaćao je zgradu Muzeja i zgradu Općinskog suda, no završena je obnova Zgrade Muzeja i potkrovlja Općinskog suda. Obnova ostalog dijela zgrade Općinskog suda, nije realizirana, stoga je dio muzejske građe pohranjen u drugim prostorima koje je Grad ustupio Muzeju. Muzejsku djelatnost obavlja u pet odjela: *Etnološki, Arheološki, Kulturno-povijesni, Galerijski i Pedagoško-edukativni.* Etnološki odjel ima četrnaest zbirki, a sekundarna građa koja se čuva unutar odjela je razvrstana unutar šest zbirki.

Stalni postav:

Stalni postav smješten je u uređenom potkrovlju zgrade Muzeja te potkrovlju zgrade Općinskog suda koje čine jednu cjelinu. Trenutno je u tom prostoru postavljena privremena izložba.

Čuvaonice

Tekstil, nakit te dio drvenih i keramičkih predmeta smješteni su u zgradi Muzeja, a ostali predmeti zbirke Etnološkog odjela smješteni su u dislociranoj zgradi. Čuvaonica u zgradi Muzeja nalazi se u prizemlju zgrade i Etnološki odjel dijeli je s drugim odjelima.

Tekstilni predmeti položeni su u metalne ili drvene ladičare većinom obloženi *Avosom* ili pamučnom tkaninom. Ladice su obilježene s inventarnim brojevima predmeta koji su smješteni u njih. Manji drveni predmeti položeni su u drvene komode i ormare koje su dio fundusa, neki od tih predmeta obloženi su *Tyvek* tkaninom. Dio keramike je smještena na otvorenim drvenim policama bez protupotresne zaštite, dok je dio smješten u ormarima koji su također dio fundusa. Prozori su zasjenjeni drvenim griljama. Pod čuvaonice prekriven je pločicama. Prostor djeluje suh i čist, ali mikroklimatski uvjeti se ne redovito mjere. Povremeno se koristi odvlaživač zraka, a za zaštitu od tekstilnih nametnika koristi se *Kamfor*.

Dislocirana privremena čuvaonica je prizemni objekt koji je spojen s još jednim spremištem. Etnološki odjel čuvaonicu dijeli s drugim odjelima. Manji dio predmeta pohranjen je u kutijama na otvorenim metalnim policama, dok su ostali predmeti pohranjeni neprekriveni i položeni na pod, većinom jedan na drugome.

Prostor čuvaonice koristi se i kao spremište, a prozori nisu zasjenjeni. Pod čuvaonice je betonski, prostor je suh, a kapilarna vlaga je sanirana. Mikroklimatski uvjeti se ne mjere redovito. Muzej ima predviđen prostor za restauratorsku radionicu, ali nema stručnu službu koja se brine o zaštiti predmeta.

Preporuke

Izložbeni prostor: Prilikom izlaganja preporučujemo držati se muzeoloških standarda: predmete izlagati u vitrinama, a trodimenzionalne tekstilne predmete izlagati na 3D prilagođenim lutkama i nosačima (vješalicama) koji podupiru predmet. Tijelo lutaka i drugih nosača potrebno je točno prilagoditi veličinom i oblikom predmetu tako da ih se obloži potrebnim slojevima poliesterskog vatelina koji se učvrsti iglom i koncem te presvuče *Tyvek*-om ili prethodno opranom pamučnim tkaninom. Dvodimenzionalne tekstilne predmete potrebno je izlagati plošno na kosini do 45 %. Prilikom izlaganja predmete nikada ne pričvršćivati pribadačama, čavlima i sl.

Čuvaonice: Sve predmete je potrebno odignuti s poda te odmaknuti od vanjskog zida zbog bolje cirkulacije zraka. Potrebno je nabaviti veći broj metalnih polica kako bi se kutije te predmeti koji nisu u kutijama mogli odići s poda i kako bi se prostor mogao reorganizirati u svrhu lakšeg pristupa predmetima.

Predmete koji stoje na otvorenom potrebno je prekriti *Tyvek* tkaninom. Polaganje predmeta jedan na drugi potrebno je izbjegavati, a ukoliko nema druge mogućnosti predmete koji su položeni jedan na drugi odvojiti *Tyvek* tkaninom ili *beskiselinskim* papirom, a teže predmete većih dimenzija odvojiti *Plastazote* muzejskom pjenom ili *Ethafoam* montažnom pjenom.

Police na kojima se nalazi keramika potrebno je protupotresno zaštititi konopcem ili sl. Prozore je potrebno zamračiti zbog lakše regulacije temperature i zaštite od štetnog UV zračenja.

Ujedno, izbjegavati koristiti prostor čuvaonica kao skladišni prostor. U izložbenom prostoru i svim čuvaonicama preporučljivo je svakodnevno mjeriti i bilježiti mikroklimatske uvjete.

Preporuka je predmete pohranjivati u metalne ladičare i ormare prilagođene veličini predmeta i obložene *Tyvek* tkaninom. Metalni ladičari ili ormari koriste se samo u prostorijama sa stabilnom mikroklimom, dok u slučaju da uvjeti nisu stabilni preporuka je za pohranu predmeta koristiti higroskopske materijale kao što je drvo (treba izbjegavati drvo s visokim postotkom kiselošti). Drvene površine na koje se polaže tekstilni predmet svakako obložiti *beskiselinskom* ili pamučnom (prethodno oprana na 95 °C) tkaninom.

Na policama je preporuka predmete pohranjivati položene u *beskiselinske* kutije.

Preporuka za preventivnu zaštitu i čišćenje tekstilnih predmeta: Čišćenje se vrši suhim postupkom muzejskim usisavačem ili mokrim postupkom. Građa se mokro čisti nakon provjere stanja predmeta i provjere stabilnosti boje. Za građu izrađenu od pamuka, lana, konoplje koristi se kupka destilirane vode i pH neutralni deterdžent *Orvus paste*, a za predmete od svile kupka destilirane vode i pH neutralni deterdžent za restauratorsko čišćenje *Dehypon LS 45*. Preporuka je da su kade odgovarajuće veličine. Građa se suši vodoravno položena i nakon sušenja se relaksira. Građa se mokro može čistiti i na niskotlačnom stol.

Tekstilni predmeti koji su u dobrom stanju, ali nestabilne boje ili se ne mogu tretirati mokro, mogu se čistiti kemijskim putem *Total TDC 2000* izoparafinskim otapalom za sustav čišćenja s ugljikovodikovim otapalima pri temperaturi do 55°C.

Preporuka je ne koristiti kamfor i slične proizvode. Ako je vunena građa lokalno zahvaćena nametnicima, nakon čišćenja suhim postupkom usisavanjem potrebno ju je tretirati zamrzavanjem u ledenici 21 dan na temperaturi do -24°C. Nakon vađenja potrebno je ostaviti je položenu na ravnoj podlozi da se tokom 24 sata postupno temperira.

Predmeti koji se tretiraju zamrzavanjem ne smiju sadržavati vosak, staklo, lak, kosti, rogove. Ako je zaraza većih razmjera valja provesti postupak *zamagljivanja* izložbenog prostora ili čuvaonica. Postupak *zamagljivanja* koristiti se i preventivno.

Na predmetima zahvaćenim nametnicima, pljesni i/ili mikroorganizmima moguće je primijeniti i tretman gama zrakama.

Ako se u ladicama ili kutijama za pohranu nalaze predmeti različitih sirovinskih sastava bilo bi poželjno odvojiti ih *beskiselinskim nepuferiranim* papirom.

Nabava:

- metalni ladičari, *beskiselinske* arhivske kutije, *Tyvek*, *Avos*, npH neutralni deterdženti, ovlaživača, odvlaživača, dataloggeri, termohigrometi, muzejske vitrine, UV zaštitne folije (Crescat d.o.o. Nova Ves 8, Zagreb)

- metalni ladičari i metalni ormari

(Primat Logistika d.o.o, Zastavnice 11, Hrvatski Leskovac, Zagreb)

- kemijsko čišćenje:

(kemijska čistionica LEMIA d.o.o., Puškarićeva 104 c, Lučko, Zagreb, kontaktirati voditeljicu proizvodnje Martinu Pap)

- tretman gama zrakama:

(Institut Ruđer Bošković, Bijenička cesta 54, Zagreb).

- zamagljivanje: (NZJZ Andrije Štampar, kontakt Ana Klobučar)

Zaključak

Nakon pregleda dokumentacije i čuvaonica Muzeja vezane uz etnografsku građu može se konstatirati kako je postojeće stanje etnografske zbirke zadovoljavajuće, dok je čuvanje predmeta na nešto lošijoj razini (između ostalog i zbog objektivnih okolnosti - privremena čuvaonica).

Kvaliteta izlaganja muzejskih je na nešto lošijoj razini te je potrebno obratiti pažnju na preporuke navedene ovim izješćem¹⁰. U razgovoru s ravnateljem muzeja vidljivo je kako su u planu izmjene postava u svrhu unapređenja razvoja rada muzeja.

Muzejska dokumentacija je vođena od početka djelovanja ustanove za očekivati da će se nakon preporuka koje donosi ovaj izvještaj stanje biti unaprjeđeno.

Iz navedenog vidljivo da se radi o kontinuiranom stručnom radu u obradi i zaštiti predmeta te vođenju muzejske dokumentacije koje uz prihvaćanje ovih preporuka može biti znatno unaprjeđeno.

Podsjećamo kako je na osnovu ovog izvještaja potrebno izraditi plan postupanja vezano uz uočene nedostatke ili plan mogućih poboljšanja u radu s predmetima fundusa i dokumentaciji muzeja vezanoj uz zbirke te isti poslati Muzejskom dokumentacijskom centru i matičarki I. razine.

U Zagrebu, 10. svibnja 2023.

Danijela Križanec-Beganović
matičarka I. razine za etnografske
muzeje i zbirke RH

Danijela Križanec-Beganović
Etnografski muzej
Trg Mažuranića 14
Zagreb

Muzejski dokumentacijski centar
Lada Dražin Trbuljak
Ilica 44
10000 Zagreb

Predmet: Izvještaj o matičnoj djelatnosti – Gradski muzej Požega

U sklopu redovne planirane matične djelatnosti viša kustosica dokumentaristica EMZ-a Aleksandra Vlatković, viša restauratorica tehničarka Ljiljana Vilus Japec i ja (matičarka) smo 3. travnja 2022. godine posjetile Gradski muzej Požega kako bi pregledale stanje fundusa, postava i dokumentacije muzeja vezane uz etnografsku građu. U Muzeju smo se sastale s kustosicama etnografskih zbirki Majom Žepčević Matić i Dubravkom Matoković koje su nam pružile uvid u dokumentaciju etnografskih zbirki Muzeja te nas je provele kroz privremene čuvaonice etnografskih zbirki u zgradi *Slavonke* gdje je pohranjena etnografska građe.

Gradski muzej Požega je opći gradski muzej zavičajnog tipa. Utemeljen je 1924. godine zaslugom Julija Kempfa, povjesničara i pisca te autora monografije o povijesti i zemljopisnim značajkama Požege i Požeške županije koja je tiskana 1910. godine. Muzej je od osnutka smješten u baroknoj palači na glavnom gradskom trgu s početka 18. stoljeća. S vremenom se širi i na pokrajnje zgrade podignute početkom 20. stoljeća. Muzejske zgrade trenutno su u završnoj fazi adaptacije, a redovne djelatnosti muzeja odvijaju se od 2021. godine u obližnjoj zgradi trgovačkog centra (*Slavonka*). Planirani završetak radova je 2023. godina, no radovi će vjerojatno biti produženi do 2024. godine.

Realizacija novog stalnog postava je u pripremi, a njegov koncept koji predstavlja sve muzejske odjele odobren je od strane *Hrvatskog muzejskog vijeća*. Oblikovan je prema idejama i scenariju koji su priredili kustosi muzeja, a autor idejnog rješenja je dizajner Antonio Kovač.

Muzej djeluje u osam odjela: *Arheološki, Prirodoslovni, Povijesni, Etnološki, Odjel povijesti umjetnosti, Odjel za dokumentacijsko – informacijske poslove, Pedagoški odjel te Odjel za opće i tehničke poslove*. Etnološki odjel ima jednu, Etnografsku zbirku, ali je u tijeku rad na transformiranju u više zbirki. Trenutno je građa podijeljena u osam zbirki: *Etnografsku, Zbirku Dragutina Lermana, Zbirku narodnih nošnji, Zbirku tekstila, Zbirku tradicijskog vinogradarstva i podrumarstva, Zbirku vunelih pokrivača i Zbirku ženskih oglavlja i nakita*.

Muzej ima dvije kustosice etnologinje, Maju Žepčević Matić i Dubravku Matoković koje su zadužene za etnografske zbirke. Prije njih etnografske zbirke je u periodu od 1981 do 1986. godine vodila Ljubica Igrić, a prije nje kratko (do 1981.) je bila zaposlena Vesna Kolić Klikić. Prva kustosica muzeja, Dubravka Šokac Štimac, zaposlena je 1968. godine.

Etnografska građa se u muzeju sakuplja od njegova osnutka. Nažalost, za vrijeme Drugoga svjetskog rata veći dio etnografske građe je nestao ili je uništen. Danas, prema bazi podataka zbirke *Etnološkog odjela* broje 2818 muzejskih predmeta. Posljednja revizija muzejske građe provedena je 2019. godine, prije premještanja građe u prostore privremenih čuvaonica.

U privremenom smještaju, u podrumskom prostoru trgovačkog centra smješten je i dio čuvaonica muzejskog fundusa. Sa završetkom adaptacije muzejskih zgrada predmeti će se vratiti u čuvaonice u muzeju, no upitno je da li će se moći smjestiti sav fundus muzeja.

U provođenju preventivne zaštite predmeta kustosicama Etnološkog odjela pomaže spremačica muzeja. Restauraciju predmeta provode vanjski suradnici.

Dokumentacija

Prilikom posjeta ostvaren je uvid u muzejsku dokumentaciju te je zatečena je evidencija muzejskih predmeta koja se razvijala u nekoliko faza. Prvu evidenciju muzejskih predmeta *Imenik i popis darovatelja i priloga za kulturno-historijsku zbirku (muzej) u Požegi* uvodi 31. prosinca 1925. godine osnivač muzeja Julije Kempf te ona obuhvaća brojeve od 1 do 3462. Prema riječima kolegica, s obzirom na brojeve zatečene na muzejskim predmetima može se pretpostaviti da je postojala i druga Kempfova knjiga. U razdoblju od 1947. do 1955. vođena je knjiga *Inventar II* koja se nastavlja na Kempfov u knjigu s intervalom brojeva od 3463 do 6400.

Knjiga *Inventar Kulturno-historijske građe* vođena je kroz 6 svezaka (ovjerena 1964. godine) u kojoj je, kako se saznaje iz bilješke, upisano 413 inventarnih brojeva za etnografsku građu.

Od 1970-ih muzej vodi odjelne inventarne knjige, koje je uvela Eleonora Geber, a u sedmi se svezak pod nazivom *Knjiga inventara Etnografske zbirke* upisuje etnografska građa počevši s inventarnim brojem E414 sve do broja E1014. Uvođenjem *Knjige inventara Etnografske zbirke* 413 u prethodnih 6 knjiga inventiranih etnografskih predmeta preinventirano je tako da su dobili novi broj. Stari brojevi su navedeni u napomeni na početku ove sedme knjige, gdje je ujedno (po knjigama od 1 do 6) uz stari inventarni broj naveden i novi - od E1 do E413. Ova knjiga sadrži sljedeće kategorije za upis podataka: *inventarni broj; kateg. spom. vrijednosti; broj knjige ulaska; zbirka / odjeljenje; opis predmeta; autor / signatura / proizvođač; vrijeme postanka; materijal / tehnika; veličina / težina; broj komada; stanje / zaštitni zahvati; provenijencija – mjesto izvedbe / mjesto upotrebe / mjesto nalaza; način nabavke, datum i broj spisa; ime i adresa prodavaoca ili darovatelja; cijena; foto / dia; inv. omot; smještaj; napomena.*

Od 2005. godine dokumentacija o muzejskim predmetima vodi u računalnom obliku, kroz bazu M++. Prelaskom na vođenje muzejske dokumentacije u računalnom obliku uvedena je i zajednička inventarna oznaka koja počinje s brojem 10001. Dio inventarnih oznaka u bazi otvorenih unutar Etnološkog odjela ima prefiks *E*. Od ukupno 34592 zapisa u bazi Etnološki

odjel ima otvorena 2825 zapisa za 2897 muzejskih predmeta sistematiziranih kroz osam zbirki: *Etnografsku zbirku* (1439), *Zbirku Dragutina Lermana* (110), *Zbirku narodnih nošnji* (430), *Zbirku tekstila* (395), *Zbirku tradicijskog vinogradarstva i podrumarstva* (94), *Zbirku vunelih prekrivača* (37), *Zbirku ženskih oglavlja i nakita* (170) i *Zbirku tradicijskog gospodarstva* (149).

Unutar Etnološkog odjela 2800 zapisa ima pridruženu fotografiju. Iznos procjene upisan je na 1263 zapisa, na 7 zapisa upisan je iznos 0, dok na 1555 zapisa iznos procjene nije upisan. Kratkim pregledom baze utvrđeno je da u slijedu brojeva za Etnološki odjel nedostaju zapisi za inventarne brojeve E353 i E354. Preporuka je provjeriti slijed brojeva kako bi se utvrdilo da su u bazu uneseni svi brojevi te usporediti sa starom dokumentacijom. Za brojeve koji nedostaju u slijedu potrebno je utvrditi da li je broj dodijeljen predmetu te koji je status predmeta (pronađeni, nepronađeni, otpisani, dvostruko inventirani i sl.), nakon čega je potrebno otvoriti zapis s tim brojem te ga razvrstati u odgovarajuće zbirke/mape, zavisno od utvrđenog statusa. Prilikom posjeta jedna od tema razgovora bio je i način evidentiranja otpisane građe kroz bazu M++.

Muzej je vodio zajedničku *Knjigu ulaska muzejske građe* kroz dva sveska. *Knjiga ulaska muzejske građe I* vođena je od broja 1 (1956.) do 190 (1977.) te sadrži sljedeće kategorije za upis podataka: *godina / tek. broj; inventarni broj; naziv predmeta; mjesto i porijeklo predmeta; bivši vlasnik; datum otkupa i cijena; broj akta*. Drugi svezak *Knjige ulaska* vođen je od broja 191 (1977.) do 116 (2005.) te sadrži sljedeće kategorije za upis podataka: *godina / tek. broj; datum ulaska predmeta / broj spisa; kratki opis predmeta; odakle predmet dolazi / datum nalaza; stanje predmeta / veličina i težina; svrha ulaska; kome je predmet dan na rukovanje; napomena (inv. br., kupljeno, cijena, vraćeno)*. U računalnoj bazi M++ u Knjizi ulaska otvoreno je 49 zapisa (2011. do 2021. godina).

Muzej je vodio i *Knjigu izlaska muzejske građe* koja počinje s brojem 1 (1964.) te završava brojem 15 (1980.), a sadrži sljedeće kategorije za upis podataka: *redni broj; datum izlaska predmeta, broj spisa; kratak opis predmeta; invent. broj; stanje predmeta i veličina, težina; razlog izlaska i uvjeti; kome se predmet izdaje, broj spisa ili potpis primaoca; osiguranje (OZ); vraćeno datum, potpis primaoca; napomena*. U računalnoj bazi M++ u *Knjizi izlaska* otvoreno je 1064 zapisa (2011. do 2023. godina).

U muzeju je vođen i katalog s predmetnim karticama, ali prilikom posjeta nije ostvaren uvid u ovu vrstu dokumentacije.

Muzej ima dokumentaristicu čija zaduženja se prvenstveno odnose na vođenje fondova sekundarne dokumentacije (S++). Broj zapisa po fondovima je sljedeći: *Fototeka* (3301), *Knjiga negativa* (3), *Dijateka* (1), *Digitalni i magnetski zapisi* (234), *Interaktivni multimedijalni digitalni proizvodi* (15), *Planoteka* (101), *Dokumentacijski crteži* (44), *Videoteka* (144), *Filmoteka* (53), *Fonoteka* (47), *Hemeroteka* (2309), *Izložbe* (523), *Posebna događanja* (114), *Pedagoška djelatnost* (119), *Izdavačka djelatnost* (1305), *Stručni i znanstveni rad* (293), *Konzervatorsko-restauratorski postupci* (93), *Marketing i odnosi s javnošću* (17), *Medijateka* (604), *Projekti* (3), *Dokumentacija osnivanju i povijesti muzeja* (145), *Tekstovi* (114), *Dokumenti* (71), *Evidencija terenskih izvještaja* (132).

Uz navedenu dokumentaciju vodi se i odvojena baza (fond *Fototeka*) preslika fotografija prikupljenih kod suradnika na terenu (368 zapisa).

Čuvaonice i stalni postav

Gradski muzej Požega smješten je u tri zgrade, kuću Krauss na Trgu Svetog Trojstva, kuću Spitzer na Trgu Svetog Trojstva te kuću u ulici Matice Hrvatske. Zbog građevinskih radova na zgradama muzeja, u sklopu projekta Grada Požega *Požeške bolte*, Muzej je privremeno smješten u zgradi u Ulici Matice hrvatske 5 (zgrada *Slavonka*).

Na drugom katu zgrade smještena je uprava te prostoriju za sastanke uz koju se nalazi i čuvaonioca, a u kojima se čuva dio etnografske građe. Predmeti u sobi za sastanke su pohranjeni u metalnim ladičarima i ormarima te u kutijama koje su smještene na podu, naslagane jedna na drugu. Prostorija se koristi i kao spremište. Prostorija djeluje suho i čisto, nema prozora, a pod je obložen laminatom. U njoj se ne mjere mikroklimatski uvjeti.

U čuvaonici na drugom katu koju Etnološki odjel dijeli s Kulturno-povijesnim smješten je tekstil i nešto drvenog namještaja. Predmeti su smješteni u drvene ormare, drvene komode koje su dio fundusa te u *beskiselinske* i kartonske kutije koje su smještene na otvorene metalne police. Dio predmeta položen je direktno na metalne police. Svi predmeti, bez obzira na smještaj, obloženi su pamučnim platnom, *Avos*-om ili *Tyvek* tekstilom. Sve kutije su označene brojem i fotografijom predmeta koji su pohranjeni u njima. U slučaju povišene vlage koristi se odvlaživač. Povezane prostorije čuvaonice djeluju suhe i čiste, bez prozora su, a pod je obložen tapisonom. U njima se mjere i bilježe mikroklimatski uvjeti.

U podrumu zgrade *Slavonke* smještena je privremena čuvaonica. Prije pohrane predmeta prostor je pregledan od strane konzervatora savjetnika za preventivnu zaštitu i odobren kao adekvatan. Predmeti su pohranjeni u *beskiselinskim* i kartonskim kutijama na otvorenim metalnim policama. Keramički predmeti obloženi su svaki za sebe *Avos* tkaninom, obilježeni fotografijom i pohranjeni na otvorenim metalnim policama s protupotresnom zaštitom. Veći drveni predmeti položeni su direktno na pod, većina je prekrivena *Avos* i *Tyvek* tkaninom. Prostorija djeluje čista, bez prozora je, a pod je betonski. Mjere se i bilježe mikroklimatski uvjeti. Pošto je vlaga često povišena koristi se odvlaživač.

Muzej nema prostor za restauratorsku radionicu, a nema ni stručnu službu koja bi se brinula za zaštitu predmeta. Za restauraciju se angažiraju vanjski restauratori, a za mokro čišćenje i *faldanje* tekstilnih predmeta suradnici na terenu. Preventivnu zaštitu provode kustosi uz pomoć muzejskog tehničara i spremačice.

Preporuke

Čuvaonice: Sve predmete potrebno je odignuti s poda te odmaknuti od vanjskog zida zbog bolje cirkulacije zraka. Predmete koji stoje na otvorenom potrebno je prekriti *Tyvek* tkaninom. Preporučamo izbjegavati polaganje predmeta jedan na drugi, ali ukoliko nema druge mogućnosti takve predmete je potrebno odvojiti *Tyvek* tkaninom ili *beskiselinskom* papirom, dok je one teže i većih dimenzija potrebno odvojiti *Plastazote* muzejskom pjenom ili *Ethafoam* montažnom pjenom.

Preporuka je predmete pohranjivati u metalne ladičare i ormare prilagođene veličini predmeta i obložene *Tyvek* tkaninom. Metalni ladičari ili ormari koriste se u prostorijama s stabilnom mikroklimom, dok u slučaju da uvjeti nisu stabilni preporuka je za pohranu koristiti higroskopske materijale kao što je drvo (izbjegavati drvo s visokim postotkom kiselosti). Drvene površine na koje se polažu tekstilni predmeti potrebno je obložiti *beskiselinskom* ili pamučnom tkaninom prethodno opranom na 95 °C. Predmete na police je potrebno pohraniti položene u *beskiselinske* kutije.

Preporuka za preventivnu zaštitu i čišćenje tekstilnih predmeta:

Čišćenje se vrši suhim postupkom muzejskim usisavačem ili mokrim postupkom. Građa se mokro čisti nakon provjere stanja predmeta i provjere stabilnosti boje. Za građu izrađenu od pamuka, lana, konoplje koristi se kupka destilirane vode i pH neutralni deterdžent *Orvus paste*, a za predmete od svile kupka destilirane vode i pH neutralni deterdžent za restauratorsko čišćenje *Dehypon LS 45*. Preporuka je da su kade odgovarajuće veličine. Građa se suši vodoravno položena i nakon sušenja se relaksira. Građa se mokro može čistiti i na niskotlačnom stol.

Tekstilni predmeti koji su u dobrom stanju, ali nestabilne boje ili se ne mogu tretirati mokro, mogu se čistiti kemijskim putem *Total TDC 2000* izoparafinskim otapalom za sustav čišćenja s ugljikovodikovim otapalima pri temperaturi do 55°C.

Preporuka je ne koristiti kamfor i slične proizvode. Ako je vunena građa lokalno zahvaćena nametnicima, nakon čišćenja suhim postupkom usisavanjem potrebno ju je tretirati zamrzavanjem u ledenici 21 dan na temperaturi do -24°C. Nakon vađenja potrebno je ostaviti je položenu na ravnoj podlozi da se tokom 24 sata postupno temperira. Predmeti koji se tretiraju zamrzavanjem ne smiju sadržavati vosak, staklo, lak, kosti, rogove. Ako je zaraza većih razmjera valja provesti postupak *zamagljivanja* izložbenog prostora ili čuvaonica. Postupak *zamagljivanja* koristiti se i preventivno.

Na predmetima zahvaćenim nametnicima, pljesni i/ili mikroorganizmima moguće je primijeniti i tretman gama zrakama.

Ako se u ladicama ili kutijama za pohranu nalaze predmeti različitih sirovinskih sastava bilo bi poželjno odvojiti ih *beskiselinskim nepuferiranim* papirom.

Preporuka za nabavu:

- metalni ladičari, *beskiselinske* arhivske kutije, *Tyvek*, *Avos*, npH neutralni deterdženti, ovlaživača, odvlaživača, dataloggeri, termohigrometi, muzejske vitrine, UV zaštitne folije (Crescat d.o.o. Nova Ves 8, Zagreb)

- metalni ladičari i metalni ormari

(Primat Logistika d.o.o, Zastavnice 11, Hrvatski Leskovac, Zagreb)

- kemijsko čišćenje:

(kemijska čistionica LEMIA d.o.o., Puškarićeva 104 c, Lučko, Zagreb, kontaktirati voditeljicu proizvodnje Martinu Pap)

- tretman gama zrakama:

(Institut Ruđer Bošković, Bijenička cesta 54, Zagreb).

- zamagljivanje: (NZJZ Andrije Štampar, kontakt Ana Klobučar)

Zaključak

Nakon pregleda dokumentacije i čuvaonica Muzeja vezanih uz etnografsku građu može se konstatirati kako je postojeće stanje etnografske zbirke u prostorijama na drugom katu zgrade Slavonke zadovoljavajuće, dok je stanje u prostoru u podrumu iste zgrade malo slabije zbog povremene pojave veće vlage. Vjerujemo kako će se stanje po skorom povratku u zgrade Muzeja znatno popraviti.

Muzejska dokumentacija vođena je od osnutka Muzeja, a za očekivati je da će se nakon preporuka koje donosi ovaj izvještaj stanje biti unaprjeđeno. Iz navedenog vidljivo da se radi o kontinuiranom stručnom radu u obradi i zaštiti predmeta te vođenju muzejske dokumentacije.

Podsjećamo kako je na osnovu ovog izvještaja potrebno izraditi plan postupanja vezano uz uočene nedostatke ili plan mogućih poboljšanja u radu s predmetima fundusa i dokumentaciji muzeja vezanoj uz zbirke te isti poslati MDC i matičarki I. razine.

U Zagrebu, 12. svibnja 2023.

Danijela Križanec-Beganović
matičarka I. razine za etnografske
muzeje i zbirke RH

Danijela Križanec-Beganović
Etnografski muzej
Trg Mažuranića 14
Zagreb

Muzejski dokumentacijski centar
Lada Dražin Trbuljak
Ilica 44
10000 Zagreb

Predmet: Izvještaj o matičnoj djelatnosti – Muzej grada Šibenika

U sklopu redovne planirane matične djelatnosti viša kustosica dokumentaristica EMZ-a Aleksandra Vlatković, viša restauratorica tehničarka Ljiljana Vilus Japec i ja (matičarka) smo 12. listopada 2023. godine posjetile Muzej grada Šibenika kako bi pregledale stanje fundusa, postava i dokumentacije muzeja vezane uz etnografsku građu. U Muzeju smo se sastale s kustosom Jadranom Kaleom, muzejskom dokumentaristicom Jelenom Jović, dok se nismo susrele s višom kustosicom Etnografskoga odjela Marijom Krnčević Rak zbog njene spriječenosti.

Muzej grada Šibenika je opći regionalni muzej zavičajnog tipa čiji je osnivač Grad Šibenik. Osnovan je 1925. godine prigodom obilježavanja tisućite obljetnice hrvatskoga kraljevstva. Smješten je u neposrednoj blizini katedrale, u dijelu bivše Kneževe palače koja je ujedno bila i dio obalnoga obrambenog sustava grada i građena tijekom 13. i 14. stoljeća.

Muzej čuva oko 150 000 muzejskih predmeta, dok Etnografski odjel čuva, prema riječima kustosa, njih oko 2000, uglavnom narodnih nošnji i predmeta svakodnevne upotrebe u Šibeniku i okolici iz 19. i 20. stoljeća te audiovizualnu građu. Rad je organiziran kroz šest odjela, Arheološki, Etnografski, Kulturno-povijesni, Povijesni, Odjel dokumentacije te Konzervatorsko-restauratorski odjel.

Muzejska etnografska građa podijeljena je u sedam zbirki: *Glazbenu zbirku Etnografskog odjela, Gospodarsku zbirku, Zbirku kućnog inventara, Zbirku lokalne kulture odijevanja, Zbirku Matavulj, Zbirku obrta i Zbirku suvenirna.*

Muzej ima stalni postav, no etnografski predmeti i teme nisu dio trenutnog postava. U daljnjem planu je novi stalni postav koji bi trebao biti realiziran na izdvojenoj lokaciji šibenske palače Rossini te koji bi kroz interdisciplinarno osmišljen postav vezan uglavnom uz nematerijalnu kulturu uključivao i etnološki i kulturno-antropološki obrađene teme vezane uz Šibenik i okolicu. Osim stalnog postava održavaju se i povremene izložbe od kojih su neke i etnografske.

Prvi kustos etnolog Jadran Kale zaposlen je 1989. godine, kada je i osnovan Etnografski odjel te je i danas zaposlen u Muzeju na pola radnog vremena, dok drugu polovinu radi kao izvanredni profesor na *Odjelu za etnologiju i antropologiju* Sveučilišta u Zadru. Osim njega na odjelu je zaposlena i viša kustosica Marija Krnčević Rak. O primarnoj zaštiti predmeta brigu vode kustosi. Prije zapošljavanja kolege J. Kalea za etnografske predmete bio je do 1960-ih godina zadužen kustos i ravnatelj Muzeja Franjo Dujmović, a nakon njegova odlaska u mirovinu spremačica.

Muzej ima i Restauratorsko-preparatorsku radionicu u okviru koje radi viša konzervatorica-restauratorica Katarina Urem, te Odjel dokumentacije koju vodi kustosica Jelena Jović. Unazad nekoliko godina Muzej je zaposlio i muzejsku pedagoginju.

Revizija građe je provedena 2018. godine, no dokumente nismo dobili na uvid te ćemo se ovome posvetiti prilikom sljedećeg dolaska.

Čuvaonice etnografskih predmeta smještene su u zgradi Muzeja, odmah uz ured kustosa, neki od predmeta su smješteni u sobi kustosice Marije Krnčević Rak, , dok je jedna od čuvaonica dislocirana i smještena je zgradi bivše Vojarne.

Dokumentacija

Prilikom posjeta ostvaren je uvid u muzejsku dokumentaciju Etnografskog odjela Muzeja grada Šibenika. Etnografska građa upisana je u Inventarnu knjigu koju je ispunio prof. Dujmović 1950-ih godina od inventarnog broja 1 do 189. Ova knjiga sadrži sljedeće kategorije za upis podataka: *datum upisivanja; redni broj; naziv predmeta; opis predmeta; materijal, tehnike, način izrade, način upotrebe; mjera, veličina, težina, broj komada ili pari; kultura, doba, stil, škola, zemlja, mjesto; istorijat predmeta; gdje i kada je predmet nabavljen; cijena, broj računa, poklon; vrijednost, osiguranje; očuvanost (?); broj fotonegativa; smještaj predmeta; dokumenat o ulasku predmeta; rashodovano; napomena.*

Ovi zapisi prepisani su u Inventarnu knjigu (Muzej grada Šibenika, 510:ŠBK / knjiga br. 23) koju je uveo kustos J. Kale. Nova Inventarna knjiga Etnografskog odjela sadrži sljedeće kategorije za upis podataka: *inventarni broj; kateg. spom. vrijednosti; broj knjige ulaska; zbirka / odjeljenje; opis predmeta; autor / signatura / proizvođač; vrijeme postanka; materijal / tehnika; veličina / težina; broj komada; stanje / zaštitni zahvati; provenijencija – mjesto izvedbe / mjesto upotrebe / mjesto nalaza; način nabavke, datum i broj spisa; ime i adresa prodavaoca ili darovatelja; cijena; foto / dia; inv. omot; smještaj; napomena.* U ovoj knjizi uneseni su inventarni brojevi od 1 do 385.

Od 2005. godine dokumentacija o muzejskim predmetima vodi se u računalnom obliku, kroz bazu M++. Prilikom posjeta zbog tehničkih razloga nije ostvaren uvid u bazu Etnografskog

odjela koja se vodi zasebno od Inventarne knjige muzeja. Preporuka je da se Inventarna knjiga koja se vodi za Etnografski odjel objedini s Inventarnom knjigom muzeja.

Čuvaonice i stalni postav

Muzej grada Šibenika je smješten u bivšoj Kneževoj palači. Unutar muzeja djeluju Arheološki, Kulturno-povijesni, Odjel novije povijesti i Etnografski odjel. Muzej ima stalni postav međutim u njemu nisu izloženi predmeti zbirki Etnografskog odjela. Čuvaonice Etnografskog odjela smještene su na dvije lokacije, u zgradi Muzeja i dislocirano u dijelu zgrade bivše Vojarne.

Čuvaonica u zgradi Muzeja je zasebna prostorija koja se nalazi uz ured kustosa na drugom katu zgrade. Predmeti su pohranjeni na drvenim policama. Dio predmeta smješten je u kartonske kutije, dio je položen na police zamotan u papir, dio je u plastičnim vrećicama, dok je dio predmeta položen nezaštićen direktno na police. Neki predmeti odloženi su na podu, a pojedini tekstilni predmeti vise u prostoru čuvaonice nezaštićeni na plastičnim vješalicama.

Mikroklimatski uvjeti kontroliraju se termohigrometrom, ali se vrijednosti ne bilježe. U prostoru čuvaonice nalazi se uređaj za odvlaživanje koji se koristi po potrebi. Čuvaonica djeluje čisto s relativno dobrim mikroklimatskim uvjetima, ali je smještajnim kapacitetima premala s obzirom na količinu pohranjenih muzejskih predmeta. Prozor prostorije djelomično je zasjenjen. Pod je obložen lakiranim drvenim parketima.

Dio muzejskih predmeta smješten je i u uredu više kustosice Marije Krnčević Rak, položen nezaštićen na pod te jedan na drugome, dok je dio predmeta u plastičnim vrećicama.

Čuvaonicu u bivšoj vojarni nismo posjetili zbog njene dislociranosti. Prema riječima kustosa tamo su smješteni predmeti većih dimenzija, a uvjeti nisu idealni. Pri posjetu smo vidjeli fotografije praznog prostora ove čuvaonice, a dogovoreno je da nam se pošalju fotografije prostora s trenutnim stanjem pohranjenih predmeta.

Premda unutar Muzeja djeluje Konzervatorsko-restauratorska radionica, o zaštiti etnografske građe brinu kustosi odjela.

Preporuka za daljnja poboljšavanja uvjeta za pohranu u čuvaonicama:

Preporuka je sve predmete odignuti s poda te odmaknuti od zida zbog bolje cirkulacije zraka. Preporuka je i nabaviti dovoljan broj *beskiselinskih* kutija koje su prilagođene veličini predmeta kako bi se predmeti adekvatno pohranili i tako smjestili na otvorene police te kako bi se prostor mogao reorganizirati i omogućiti lakši pristupa predmetima.

Predmete koji stoje na otvorenom prekriti *Tyvek* ili *Avos* tkaninom. Polaganje predmeta jedan na drugi bilo bi dobro izbjegavati, ali ako nema druge mogućnosti predmete koji su položeni

jedan na drugi odvojiti *Tyvek* ili *Avos* tkaninom ili *beskiselinskom nepuferiranim* papirom, a teže predmete većih dimenzija odvojiti *Plastazote* muzejskom pjenom ili *Ethafoam* montažnom pjenom.

Police na kojima se nalaze keramički i stakleni predmeti potrebno je protupotresno zaštititi konopcem ili sl. Uz redovito mjerenje mikroklimatskih uvjeta potrebno ih je i redovito bilježiti.

Preporuka za preventivnu zaštitu i čišćenje tekstilnih predmeta

Način pohrane za svu tekstilnu građu najadekvatniji je da je vodoravno položena sa što manje presavijanja. U slučaju da se trodimenzionalni predmeti ne mogu tako pohraniti nego se moraju vješati vješalice potrebno je obložiti poliesterskim vatelinom i *Tyvek* tkaninom ili pamučnim platnom opranim na 95°C te izraditi zaštitne navlake od *Tyvek* tkanine ili pamučnog platna opranog na 95°C. Moguće je i kupiti gotove vješalice i zaštitne navlake prilagođene muzeološkim standardima.

Preporuka za preventivnu zaštitu i čišćenje tekstilnih predmeta: Čišćenje se vrši suhim postupkom muzejskim usisavačem ili mokrim postupkom. Građa se mokro čisti nakon provjere stanja predmeta i provjere stabilnosti boje. Za građu izrađenu od pamuka, lana, konoplje koristi se kupka destilirane vode i pH neutralni deterdžent *Orvus paste*, a za predmete od svile kupka destilirane vode i pH neutralni deterdžent za restauratorsko čišćenje *Dehypon LS 45*. Preporuka je da su kade odgovarajuće veličine. Građa se suši vodoravno položena i nakon sušenja se relaksira. Građa se mokro može čistiti i na niskotlačnom stol.

Tekstilni predmeti koji su u dobrom stanju, ali nestabilne boje ili se ne mogu tretirati mokro, mogu se čistiti kemijskim putem *Total TDC 2000* izoparafinskim otapalom za sustav čišćenja s ugljikovodikovim otapalima pri temperaturi do 55°C.

Preporuka je ne koristiti kamfor i slične proizvode. Ako je vunena građa lokalno zahvaćena nametnicima, nakon čišćenja suhim postupkom usisavanjem potrebno ju je tretirati zamrzavanjem u ledenici 21 dan na temperaturi do -24°C. Nakon vađenja potrebno je ostaviti je položenu na ravnoj podlozi da se tokom 24 sata postupno temperira.

Predmeti koji se tretiraju zamrzavanjem ne smiju sadržavati vosak, staklo, lak, kosti, rogove. Ako je zaraza većih razmjera valja provesti postupak *zamaqljivanja* izložbenog prostora ili čuvaonica. Postupak *zamaqljivanja* koristiti se i preventivno. Na predmetima zahvaćenim nametnicima, pljesni i/ili mikroorganizmima moguće je primijeniti i tretman gama zrakama.

Ako se u ladicama ili kutijama za pohranu nalaze predmeti različitih sirovinskih sastava bilo bi poželjno odvojiti ih *beskiselinskim nepuferiranim* papirom.

Nabava:

- metalni ladičari, *beskiselinske* arhivske kutije, *Tyvek*, *Avos*, npH neutralni deterdženti, ovlaživača, odvlaživača, dataloggeri, termohigrometi, muzejske vitrine, UV zaštitne folije (Crescat d.o.o. Nova Ves 8, Zagreb)
- metalni ladičari i metalni ormari (Primat Logistika d.o.o, Zastavnice 11, Hrvatski Leskovac, Zagreb)
- kemijsko čišćenje: (kemijska čistionica LEMIA d.o.o., Puškarićeva 104 c, Lučko, Zagreb, kontaktirati voditeljicu proizvodnje Martinu Pap)
- tretman gama zrakama: (Institut Ruđer Bošković, Bijenička cesta 54, Zagreb).
- zamagljivanje: (NZJZ Andrije Štampar, kontakt Ana Klobučar)

Zaključak

Nakon pregleda dokumentacije i čuvaonica Muzeja vezanih uz etnografsku građu može se konstatirati kako je stanje etnografske zbirke moguće poboljšati kroz daljnji rad na obradi građe kroz dokumentiranje te kroz primarnu zaštitu predmeta. Pritom valja uzeti u obzir činjenicu kako se za zaštitu građe brinu samo kustosi pošto u Muzeju zaposlena restauratorica-konzervatorica se ne bavi tekstilnom građom. Vjerujemo da se uz pomoć preporuka koje donosi izvještaj dobrim planiranjem ovo može u kraćem vremenskom periodu i postići.

Muzejska dokumentacija je vođena od početka djelovanja Muzeja/Odjela te je potrebno urediti popis predmeta zbirki Etnološkog odjela u skladu sa svom postojećom dokumentacijom, potrebno je Inventarnu knjigu koja se vodi za Etnografski odjel objediniti s Inventarnom knjigom muzeja te provesti reviziju etnografske građe.

Podsjećamo kako je na osnovu ovog izvještaja potrebno izraditi plan postupanja vezano uz uočene nedostatke ili plan mogućih poboljšanja u radu s predmetima fundusa i dokumentaciji muzeja vezanoj uz zbirke te isti poslati Muzejskom dokumentacijskom centru i matičarki I. razine.

U Zagrebu, 15. studenog 2023.

Danijela Križanec-Beganović

matičarka I. razine za etnografske
muzeje i zbirke RH

Danijela Križanec-Beganović
Etnografski muzej
Trg Mažuranića 14
Zagreb

Muzejski dokumentacijski centar
Lada Dražin Trbuljak
Ilica 44
10000 Zagreb

Predmet: Izvještaj o matičnoj djelatnosti – Narodni muzej Zadar

U sklopu redovne planirane matične djelatnosti viša kustosica dokumentaristica EMZ-a Aleksandra Vlatković, viša restauratorica tehničarka Ljiljana Vilus Japec i ja (matičarka) smo 10. listopada 2023. godine posjetile *Narodni muzej Zadar* kako bi pregledale stanje fundusa, postava i dokumentacije muzeja vezane uz etnografsku građu. U Muzeju smo se sastale s kustosicom zbirki i voditeljicom Etnološkog odjela dr. art. Marijom Šarić-Ban te muzejskom savjetnicom dokumentaristicom Natali Čop.

Narodni muzej Zadar je opći gradski muzej regionalnog tipa čiji je osnivač Zadarska županija. Počeci muzejskoj djelovanja sežu u 1832. godinu, a Narodni muzej koji se sastojao od Etnografskog i Prirodoslovnog odjela osnovan je 1945. godine. Etnografski postav u *Gradskoj straži* je uz pomoć djelatnika EMZ-a, posebno Marijane Gušić, otvoren 1950. godine te je predstavljao jadransko i dinarsko područje sjeverne Dalmacije. Godine 1952. Etnografski odjel postaje samostalni muzej, a 1962. godine ponovo ulazi u sastav *Narodnog muzeja Zadar*. Nastavno, današnji *Narodni muzej Zadar* formalno pravno je osnovan 1962. godine spajanjem četiriju samostalnih muzejsko - galerijskih institucija koje su danas odjeli Muzeja: Etnološki odjel, Prirodoslovni odjel, Muzej grada Zadra i Galerija umjetnina.

Etnološki odjel sljednik je Etnografskog muzeja osnovanog 1945. godine te prikuplja građu i podatke za područje sjeverne Dalmacije. Fundus odjela podijeljen je u 14 zbirke: *Zbirku keramike*, *Zbirku kućnog tekstila*, *Zbirku muzičkih instrumenata*, *Zbirka nakita*, *Zbirku narodnog gospodarstva*, *Zbirku narodnog rukotvorstva i obrta*, *Zbirku nošnji*, *Zbirku običaja i vjerovanja*, *Zbirku obitelji Petrović*, *Zbirku oružja*, *Zbirku pokućstva i sitnog inventara*, *Zbirku slika, fotografija i starih razglednica*, *Zbirku suvenira* i *Zbirku tkanja i tapiserija Ivana i Ane Tomljanović*. Sastavna jedinica muzeja je i *Područna etnografska zbirka Veli Iž* o kojoj Odjel vodi brigu od 1975. godine. Ovom prilikom nije ostvaren uvid u ovu područnu zbirku zbog njene dislociranosti.

Godine 1991. stalni postav je skinut zbog ratne opasnosti, a muzejsko-izložbena djelatnost u prostor Gradske straže vraća se tek 2004. godine izložbom *Etnološke osobitosti sjeverne Dalmacije*. I danas je ovaj postav ovdje, u prizemlju su izložene povremene fotografske ili slikarske izložbe, ali i nekoliko vitrina s predmetima, dok je na katu predstavljena pučka kultura stanovanja koja je danas dopunjena predmetima najnovije zbirke Odjela, onih iz *Zbirke tkanja i tapiserija Ivana i Ane Tomljanović*. Povremene etnografske izložbe održavaju se i u prostoru *Gradske lože*. Etnografski odjel 1994. godine mijenja naziv u Etnološki odjel.

Prema riječima voditeljice Odjela prijavljen je projekt za sanaciju zgrade Gradske straže te se čeka njegovo rješenje kako bi se pristupilo radovima.

Prva školovana kustosica zaposlena 1951. godine bila je etnologinja Olga Oštrić, a koja je ovdje radila do 1982. godine. Nakon nje je za etnografsku građu skrbila kustosica etnologinja Jasenka Lulić-Štorić, a njenim odlaskom u mirovinu Odjel i mjesto kustosa Etnološkog odjela 2019. godine preuzima dr. art. Marija Šarić-Ban. Odlaskom kustosice etnologinje Jasenke Lulić-Štorić postavlja se pitanje zapošljavanja etnologa u okviru Etnološkog odjela. Ovaj problem je to naglašeniji s obzirom da je Zadar, uz Zagreb, jedini grad u Hrvatskoj koji pri svome Sveučilištu u Zadru ima i Odjel za etnologiju i antropologiju koja je osnovana još 2005. godine te se tu otvaraju brojna pitanja moguće suradnje, realizacije studentske prakse i slično.

Muzej ima i dokumentaristicu koja je zadužena za sve muzejske odjele.

Etnografske zbirke sadrže oko 5000 predmeta. Revizija muzejskog fundusa nije provedena, ali su prema riječima voditeljice odjela provedene „kustoske revizije“.

Čuvaonica etnografskih predmeta smještene su u upravnoj zgradi Narodnog muzeja Zadar, gdje su i čuvaonice zbirke drugih odjela. Dio predmeta pohranjen je u dijelu stalnog postava, iza panelnih pregrada.

Dokumentacija

Prilikom posjeta ostvaren je uvid u muzejsku dokumentaciju. U Etnološkom odjelu dokumentaciju je u početcima vodila etnologinja Olga Oštrić, a za muzejske predmete vođena je sljedeća dokumentacija: *Priručni inventar; Inventarna knjiga, Knjiga ulaza* te predmetne kartice (prema inventarnom broju, vrsti predmeta i lokalitetu).

Priručni inventar vođen je kroz tri sveska (1 do 1749, tj. 1759; 1760 do 3068; 3069 do 4325) koja sadrže sljedeće kategorije: *inventarni broj; broj Knjige ulaza; predmet; lokalitet; nabavljeno – datum / cijena i broj računa / od koga; bilješka*. U bilješku su u svesku I i II upisani stari brojevi te je u narednim posjetima potrebno provjeriti na što se ovaj broj odnosi.

Inventar etnografske građe vođen je u četiri sveska (1 do 779; 780 do 1558; 1559 do 2111; 2112 do 2606), a sadrži sljedeće kategorije: *inventarni broj; kategorija spomeničke vrijednosti; broj knjige ulaska; zbirka / odjeljenje; opis predmeta; autor / signatura / proizvođač; vrijeme postanka; materijal / tehnika; veličina / težina; broj komada; stanje / zaštitni zahvati; provenijencija – mjesto izvedbe / mjesto upotrebe / mjesto nalaza; način nabavke datum i broj spisa; Ime i adresa prodavaoca ili darovatelja; cijena foto dia; inv. omot; smještaj; napomena.* Uz ove sveske inventarne knjige pohranjeni su i neuvezani arci za koje je potrebno utvrditi o čemu je riječ te da li ih je i na koji način potrebno evidentirati.

Predmetne kartice sadrže kategorije: *inventarni broj; zbirka, grupa, podgrupa; naziv muzeja; lokalitet; književni naziv; naziv u dijalektu; vrijeme porijekla; lokalitet proizvodnje; da li je original, replika, kopija; kada i kako je dospio u muzej; materijal; tehnika; ornament; stanje; opis; komada; dimenzije; težina; osnovna funkcija; nabavna cijena; kategorija vrijednosti; sign. smještaja; sign. fototeke; inventarni omot; bilješka.* Na poleđini kartice su sljedeće kategorije za upis podataka: opis – nastavak; literatura; restauratorski zahvati; inventirao.

Kartice prema lokalitetu sadrže podatak o lokalitetu ispod kojeg se uz redni broj navode podaci o inventarnom broju i vrsti predmeta.

Kartice prema vrsti predmeta uz naziv muzeja sadrže sljedeće kategorije: *br. inventara; predmet; lokalitet; opis predmeta; ornament; tehnike; dimenzije; doba; stanje sačuvanosti; nabavljeno; fototeka – negativ / kopija / dijapozitiv.*

Od 2004. godine dokumentacija o muzejskim predmetima vodi u računalnom obliku, kroz bazu M++. Prelaskom na računalno vođenje inventarne knjige zapisima Etnološkog odjela dodan je prefiks EO (1 – 3888) i EZ VI (1-845; predmeti Područne etnografske zbirke Veli Iž).

Etnološki odjel u bazi ima otvoreno 4571 zapis koji prema statistici baze broje 4797 muzejskih predmeta sistematiziranih kroz 15 zbirki: EO – *Zbirka tkanja i tapiserija Ivana i Ane Tomljanović* (154); EO – *Područna etnografska zbirka Veli Iž* (821); EO – *Zbirka keramike* (199); EO – *Zbirka kućnog tekstila* (144); EO – *Zbirka muzičkih instrumenata* (22); EO – *Zbirka nakita* (273); EO – *Zbirka narodnog gospodarstva* (279); EO – *Zbirka narodnog rukotvorstva i obrta* (307); EO – *Zbirka nošnji* (1573); EO – *Zbirka običaja i vjerovanja* (41); EO – *Zbirka obitelji Petrović* (210); EO – *Zbirka oružja* (63); EO – *Zbirka pokućstva i sitnog inventara* (477); EO – *Zbirka slika, starih fotografija i razglednica* (8); EO – *Zbirka suvenira* (0).

Prijepis stare dokumentacije u računalni oblik nije završen. Kratkim uvidom u bazu utvrđeno je da primjerice u nizu brojeva s prefiksom EO nedostaju sljedeći brojevi EO-29, EO-100, EO-207, EO-280, EO-527, EO-533, EO-607, EO-844, EO-845, EO-1007, EO-1008, EO-1219; EO-1263; EO-1535; EO-1724; EO-1726; EO-1727; EO-1809; EO-1966; EO-2190; EO-2383; EO-2803; EO-2807; EO-2824; EO-2825; EO-2864; EO-2870; EO-2905; EO-2913; EO-

2958; EO-3021; EO-3058; EO-3071; EO-3201 do EO-3641; EO-3672 do EO-3678; EO-3818; EO-3859 do EO-3862. Preporuka je provjeriti slijed brojeva i usporediti sa starom dokumentacijom kako bi se utvrdilo da su u bazu uneseni svi brojevi. Za brojeve koji nedostaju u slijedu potrebno je utvrditi da li je broj dodijeljen predmetu te koji je status predmeta (pronađeni, nepronađeni, otpisani, duplo inventirani i sl), nakon čega je potrebno otvoriti zapis s tim brojem te ga razvrstati u odgovarajuće zbirke/mape zavisno od utvrđenog statusa.

Ukupno 530 zapisa ima pridruženu fotografiju, a većina zapisa nema unesen podatak o iznosu procjene vrijednosti predmeta.

U Etnološkom odjelu vođeni su audiovizualnih fondova – negativni, filmovi, pozitivni, fotografije. *Inventar negativa* sadrži sljedeće kategorije: *broj inventara; predmet; lokalitet; podaci o snimanju – datum / snimio / velič. / vrst; broj kopije; opaska.*

Uz zajedničku Knjigu ulaska vođena je i *Knjiga ulaza Etnografskih predmeta* (1 do 452). Ove knjige sadrže sljedeće kategorije: *redni broj; datum ulaska predmeta, broj spisa; kratki opis predmeta; odakle predmet dolazi; stanje predmeta i veličina, težina; svrha ulaska; kome je predmet predan na rukovanje / potpis primaoca; napomena (inventirano i inventarni broj, kupljeno, sabrano, poklonjeno i broj spisa, cijena, vraćeno i potpis primaoca).*

Na razini muzeja vođena je i *Knjiga izlaska* (1 do 1497) sa sljedećim kategorijama: *redni broj; datum izlaska predmeta, broj spisa; kratki opis predmeta; invent. broj; stanje predmeta i veličina, težina; razlog izlaska i uvjeti; kome se predmet izdaje, broj spisa ili potpis primaoca; osiguranje (OZ); vraćeno datum, potpis primaoca; napomena.*

U računalnom obliku (S++) vodi se i sekundarna dokumentacija kroz fondove: Fototeka (565), Knjiga negativa (1), Videoteka (16), Filmoteka (1), Hemeroteka (3756), Izložbe (1407), Posebna događanja (732), Pedagoška djelatnost (384), Izdavačka djelatnost (590), Stručni i znanstveni rad (1), Plakati (505), Medijateka (86), Projekti (1), Dokumentacija o osnivanju i povijesti muzeja (7), Tekstovi (1), Dokumenti (1), Obavijesti (1).

Čuvaonice i stalni postav

Muzej je smješten na više lokacija u gradu, dok je Etnološki odjel smješten je u zgradi Gradske straže Narodni trg 6 (stalni postav, dvorana za povremene izložbe i ured kustosa), zgradi Poljana pape Aleksandra III 2 (čuvaonice) i zgradi Područne etnografske zbirke Veli Iž , Veli Iž, otok Iž.

Zgrada Gradske straže u kojoj je smješten Etnološki odjel podijeljena je na tri etaže. Prizemlje i prvi kat služe kao izložbeni prostor, a u potkrovlju se nalazi ured kustosa voditelja odjela. Prizemlje služi za povremene izložbe, a na prvom katu izložen je stalni postav.

U prizemlju, u fiksnim zatvorenim vitrinama izložena etnografska građa izmjenjuje se vezano za temu povremeno postavljenih izložbi. Dio većih drvenih predmeta kao što je namještaj izložen je na otvorenom, postavljen na podu bez postamenata.

Na prvom katu manji predmeti su izloženi u zatvorenim vitrinama, dok su ostali predmeti izloženi u prostoru, na podu bez postamenata. Sva tekstilna građa, osim tapiserija, izložena je u zatvorenim vitrinama, a tapiserije su izložene na zidovima te prebačene preko tkalačkih stanova. Neke od njih su uvijene u valjak („zarolane“), zaštićene najlonom te položene na izložene predmete. Tapiserije koje su izložene na zidovima obješene su na drvenim letvama, a sa stražnje strane su podložene slojem žutice koja služi kao barijera između zida i tapiserije.

U jednom dijelu dvorane izložen je interijer „konobe“ i „kužine“. U prostoru „kužine“ izloženi su drveni predmeti od kojih je manji dio smješten na drvenim podestima, a ostali predmeti postavljeni su na pod bez podesta. Prostor „konobe“ odijeljen je pregradom od drvenog okvira i tekstila. U posjetiteljima vidljivom dijelu prostor je zatrpan predmetima koji su položeni na pod prostorije, a iza pregrade se, prema riječima kustosice voditeljice Odjela, nalaze se police na kojima je pohranjena keramika.

U prizemlju i prvom katu izloženi drveni namještaj djelomično služi za odlaganje knjige utisaka, deplijana i legendi.

U prizemlju zgrade pod je obložen kamenim pločicama, a na prvom katu drvenim lakiranim parketima. Prozori su zasjenjeni lamelnim zavjesama. Za rasvjetu su postavljeni reflektori. U prostorijama se ne mjere mikroklimatski uvjeti. Prostor i izloženi predmeti djeluju čisto.

Područnu etnografsku zbirku Veli Iž nismo obišle.

Preporuka za daljnja poboljšavanja uvjeta u prostoru za izlaganje

Izložene predmete koji su položeni na pod potrebno je postaviti na podeste odmaknute od zida te postaviti fizičku zaštitu, a kako bi se spriječilo nehotično oštećivanje predmeta i onemogućilo doticanje predmeta od strane posjetitelja.

Muzejske predmete ne treba koristiti za odlaganje te kao podeste za druge predmete.

Predmetne legende ne valja lijepiti na predmete.

Dio tapiserija koji je zamotan u najlon, odložen uz tkalačke stanove i na muzejske predmete potrebno je odložiti u prostor čuvaonice te zaštititi navlakom od *Avos* ili *Tyvek* tkanine. Na prozore je potrebno postaviti komarnike te ih uvijek držati zasjenjenima.

Čuvaonice Etnološkog odjela su na prvom i drugom katu zgrade na Poljani pape Aleksandra III 2. Na prvom katu su smještene tapiserije – zamotane su u valjak, zaštićene *Avos* tkaninom te položene na pod jedna na drugoj. Pod čuvaonice obložen je lakiranim parketom, a prozori su zasjenjeni lamelnim zavjesama.

Na drugom katu Etnološki odjel čuvaonicu dijeli s drugim odjelima Muzeja. Predmeti su pohranjeni u kartonskim kutijama i smješteni na otvorenim policama te u tri metalna sanduka. U

sanducima je dio tekstilnih predmeta zaštićen *Avos* tkaninom. Kutije su numerirane. Pod čuvaonice obložen je lakiranim parketom, prozor nije zasjenjen. **Prostor i predmeti djeluju čisto.**

Nakit Etnološkog odjela pohranjen je u sefu koji se nalazi u uredu kustosa u različitim kartonskim kutijama te zaštićen papirom, najlonom ili *Avos* tkaninom.

U čuvaonicama i uredu ne mjere se mikroklimatski uvjeti.

Preporuka za daljnja poboljšavanja uvjeta za pohranu u čuvaonicama:

Preporučujemo sve predmete odignuti s poda te odmaknuti od zida zbog bolje cirkulacije zraka. Također preporučujemo nabaviti dovoljan broj *beskiselinskih* kutija koje su prilagođene veličini predmeta kako bi se predmeti adekvatno pohranili.

Polaganje predmeta jedan na drugi treba izbjegavati, pogotovo u slučaju težih predmeta većih dimenzija. Međutim, ukoliko nema druge mogućnosti predmete koji su položeni jedan na drugi potrebno je odvojiti *Tyvek* tkaninom ili *beskiselinskom* papirom, a teže predmete većih dimenzija odvojiti *Plastazote* muzejskom pjenom ili *Ethafoam* montažnom pjenom.

Police na kojima se nalaze keramički i stakleni predmeti potrebno je protupotresno zaštititi konopcem, daščicama i sl.

Na prozore postaviti komarnike i prozore potpuno zamračiti.

U prostorije za izlaganje i pohranu postaviti termohigrometre te svakodnevno bilježiti zatečene mikroklimatske uvjete.

Preporuka za preventivnu zaštitu i čišćenje tekstilnih predmeta

Način pohrane za svu tekstilnu građu najadekvatnije je da je vodoravno položena sa što manje presavijanja. U slučaju da se trodimenzionalni predmeti ne mogu tako pohraniti nego se moraju vješati, vješalice je potrebno obložiti poliesterskim vatelinom i *Tyvek* tkaninom ili pamučnim platnom opranim na 95°C. Za ovako obješene predmete potrebno je izraditi zaštitne navlake od *Tyvek* tkanine ili pamučnog platna opranog na 95°C.

Čišćenje se vrši suhim i/ili mokrim postupkom. Građa se suhim postupkom čisti muzejskim usisavačem koji ima mogućnost regulacije usisne snage koja se prilagođava stanju predmeta. Mokro se čisti nakon provjere stanja predmeta i provjere stabilnosti boje. Za građu izrađenu od pamuka, lana, konoplje koristi se kupka destilirane vode i pH neutralni deterdžent *Orvus paste*, a za predmete od svile kupka destilirane vode i pH neutralni deterdžent za restauratorsko čišćenje *Dehypon LS 45*. Preporuka je da su kade za pranje odgovarajuće veličine veličini predmeta. Građa se suši vodoravno položena i nakon sušenja se relaksira. Građa se mokro može čistiti i na niskotlačnom stolu.

Tekstilni predmeti koji su u dobrom stanju, ali nestabilne boje ili se iz drugih razloga ne mogu tretirati mokro, mogu se čistiti kemijskim putem *Total TDC 2000* izoparafinskim otapalom za sustav čišćenja s ugljikovodikovim otapalima pri temperaturi do 55°C.

Zaštita od nametnika. Preporuka je ne koristiti kamfor i slične proizvode. Ako su predmeti lokalno zahvaćena nametnicima, nakon čišćenja suhim postupkom usisavanjem

potrebno ih je tretirati zamrzavanjem u ledenici 21 dan na temperaturi do -24°C. Nakon vađenja predmete je potrebno ostaviti položene na ravnoj podlozi da se tokom 24 sata postupno temperiraju. Predmeti koji se tretiraju zamrzavanjem ne smiju sadržavati vosak, staklo, lak, kosti, rogove.

Ako je zaraza nametnicima većih razmjera valja provesti postupak *zamagljivanja* izložbenog prostora ili čuvaonica. Postupak *zamagljivanja* koristiti se i preventivno. Na predmetima zahvaćenim nametnicima, pljesni i/ili mikroorganizmima moguće je primijeniti i tretman gama zrakama.

Preporuka za nabavu:

(Crescat d.o.o. Nova Ves 8, Zagreb)

-metalni ladičari, *beskiselinske* arhivske kutije, *Tyvek*, *Avos*, pH neutralni deterdženti, vješalice i zaštitne navlake, ovlaživači, odvlaživači, dataloggeri, termohigrometi, muzejske vitrine, UV zaštitne folije

(Primat Logistika d.o.o, Zastavnice 11, Hrvatski Leskovac, Zagreb)

- poliesterski vatelin

(Regeneracija Zabok)

- kemijsko čišćenje:

(kemijska čistionica LEMIA d.o.o., Puškarićeva 104 c, Lučko, Zagreb, kontaktirat voditeljica proizvodnje Martina Pap)

- tretman gama zrakama:

(Institut Ruđer Bošković, Bijenička cesta 54, Zagreb).

- zamagljivanje:

(NZJZ Andrije Štampar, kontakt Ana Klobučar)

Zaključak

Nakon pregleda dokumentacije i čuvaonica Muzeja vezane uz etnografsku građu može se konstatirati kako je stanje etnografske zbirke potrebno poboljšati, a isto vrijedi i za stanje u čuvaonicama. Potrebno je uvažiti i prihvatiti preporuke koje donosi ovaj izvještaj te na taj način poboljšati stanje. Kvaliteta izlaganja muzejskih predmeta je na nešto slabijoj razini te je također potrebno obratiti pažnju na preporuke navedene ovim izvješćem.

Muzejska dokumentacija je vođena od početka djelovanja Muzeja/Odjela te je za očekivati da će se nakon preporuka koje donosi ovaj izvještaj stanje biti unaprijeđeno. Također, potrebno je urediti popis predmeta zbirki Etnološkog odjela u skladu sa svom postojećom dokumentacijom te provesti reviziju etnografske građe.

Podsjećamo kako je na osnovu ovog izvještaja potrebno izraditi plan postupanja vezano uz uočene nedostatke ili plan mogućih poboljšanja u radu s predmetima fundusa i dokumentaciji

muzeja vezanoj uz zbirke te isti poslati Muzejskom dokumentacijskom centru i matičarki I. razine.

U Zagrebu, 16. studeni 2023.

Danijela Križanec-Beganović

matičarka I. razine za etnografske
muzeje i zbirke RH

Danijela Križanec-Beganović
Etnografski muzej
Trg Mažuranića 14
Zagreb

Muzejski dokumentacijski centar
Lada Dražin Trbuljak
Ilica 44
10000 Zagreb

Predmet: Izvještaj o matičnoj djelatnosti – Zavičajni muzej Daruvar

U sklopu redovne planirane matične djelatnosti viša kustosica dokumentaristica EMZ-a Aleksandra Vlatković, viša restauratorica tehničarka Ljiljana Vilus Japec i ja (matičarka) smo 2. lipnja 2023. godine posjetile Zavičajni muzej Daruvar kako bi pregledale stanje fundusa, postava i dokumentacije muzeja vezane uz etnografsku građu. U Muzeju smo se sastale s v. d. ravnatelja Marijom Ivandekić (arheologinja) koja je uz pripravnika Lea Žukinu (povjesničar, kroatolog) i spremačicu jedina stručna zaposlenica Muzeja.

Zavičajni muzej Daruvar je opći gradski muzej zavičajnog tipa čiji je osnivač Grad Daruvar. Osnovan je 3. ožujka 2022. godine u dvorcu grofa Jankovića (Ivana Gundulića 1, Daruvar). Muzej trenutno ima Arheološku, Etnološku, Povijesnu te Zbirku oružja.

Posljednja obnova zgrade dvorca bila je 2010. godine, no potrebna je daljnja sanacija zbog problema kapilarne vlage. Zbog ovog problema prizemlje muzeja trenutno se ne koristi za potrebe muzeja. Za rješavanje ovoga problema odobren je dio potrebnih sredstava.

Iako je u planu, u Muzeju trenutno ne postoji stalni postav već se odvijaju povremene izložbe u izložbenim prostorima na 1. katu zgrade, a u planu je i etnografska izložba s temom pogrebnih običaja.

Prema katalogu muzejske građe u fundusu muzeja se čuvaju 583 predmeta od kojih je 31 etnografski.

Čuvaonice etnografskih predmeta smještene hodniku i u jednoj prostoriji u prizemlju muzeja. Za zaštitu građe zadužena je voditeljica muzeja koja radi uz pomoć muzejske spremačice i kustosa pripravnika.

Dokumentacija

Prilikom posjeta ostvaren je uvid u popise građe te dokumentaciju vezanu uz osnivanje muzeja. Uvidom u navedenu građu utvrđeno je da postoji nekoliko popisa. Najstarija dokumentacija, odnosno popisi građe, spominju se u *Izveštaju o reviziji Zbirke starina daruvarskog kraja (muzejske građe) Odjela za zaštitu kulturne baštine* iz 2001. godine u kojem je utvrđeno kako prema *Popisu Zbirke starina daruvarskog kraja* u Etnološkoj zbirci nedostaje 27 predmeta.

Godine 2001. Berislav Schejbal izradio je *Inventarni popis muzejske građe Odjela za zaštitu kulturne baštine pri Upravi grada Daruvara*. Prema Izjavi o pravu vlasništva (Klasa612-05/2001-01/02; ur.broj: 2111/01-01-2001-1) predmeti s popisa u vlasništvu su grada Daruvara. Popis sadrži 115 predmeta, od čega su 43 etnografska. Predmeti na popisu opisani su kroz sljedeće kategorije podataka: *redni broj; inventarni broj; naziv predmeta; materijal i dimenzije; smještaj; fotografirano; mjesto nalaza; napomena*.

Prilikom posjeta na uvid smo dobili i *Katalog muzejske građe*, odnosno popis koji je izradila Marija Ivandekić. Ovaj popis obuhvaća 583 predmeta, od čega je 31 etnografski predmet. Popis sadrži sljedeće kategorije podataka: *redni broj; naziv predmeta; materijal i dimenzije; autor; mjesto čuvanja*.

Kako bi se utvrdilo stanje fundusa potrebno je usporediti svu postojeću dokumentaciju sa starijim ili novijim popisima, s ciljem da se utvrdi koji od predmeta s popisa jesu u muzeju, a koji nedostaju. Također, prije upisa predmeta u inventarnu knjigu muzeja potrebno je urediti vlasničke odnose.

Potrebno provjeriti da li predmeti muzejskog fundusa imaju na sebi pripadajuću inventarnu oznaku.

Čuvaonice i stalni postav

Zavičajni muzej Daruvar smješten je u dvorcu grofa Jankovića u ulici Ivana Gundulića 1 u centru Daruvara. U prizemlju zgrade gdje je predviđen je prostor za čuvaonice prisutan je problem s kapilarnom vlagom. U planu je sanacija, a čuvaonice će biti u funkciji nakon njenog provođenja.

Etnografska zbirka sadrži 31 (43) predmeta koji su smješteni u prizemlju zgrade i izloženi u hodniku na prvom katu zgrade. Predmeti većih dimenzija smješteni su na podu, neki su naslonjeni na zid, dok su predmeti manjih dimenzija položeni na stol i prozorsku dasku.

Ne bilježe se mikroklimatski uvjeti.

Preporuka

Prije nego se osiguraju adekvatni mikroklimatski uvjeti potrebno je predmete privremeno pohraniti u prostorijama namijenjenim za čuvaonice, u prostoriji sa što manjom oscilacijom vlage i temperature te osigurati zaštitu od izravne sunčeve svjetlosti. Preporuka je nabaviti odgovarajući broj metalnih samostojećih polica i postaviti ih odmaknute od zida kako bi se omogućila što bolja cirkulacija zraka. Preporučamo da se ne koriste zatvoreni metalni ormari ili ladičari u prostoru s ovako nestabilnom mikroklimom.

Sve predmete potrebno je odignuti s poda i *suhu* očistiti mekom četkom ili usisavanjem restauratorskim usisavačem (s mogućnošću regulacije usisne jačine). Očišćene predmete potrebno je položiti na police i prekriti *Avos* tkaninom. Preporučamo izbjegavanje polaganje predmeta jedan na drugi, a ukoliko nema druge mogućnosti, predmete koji su položeni jedan na drugi odvojiti *Avos* tkaninom ili *beskiselinskom nepuferiranim* papirom, dok je one teže i većih dimenzija potrebno odvojiti *Plastazote* muzejskom pjenom ili *Ethafoam* montažnom pjenom. Police na kojima se nalaze keramički i stakleni predmeti potrebno je protupotresno zaštititi konopcem ili sl.

Potrebno je redovito kontrolirati stanje predmeta. Ukoliko se uoči zaraza nametnicima zaražene predmete je potrebno izdvojiti u zaseban prostor, a potom pristupiti daljnjoj zaštiti.

Ukoliko su tekstilni predmeti lokalno zahvaćeni nametnicima, nakon čišćenja *suhim* postupkom usisavanjem restauratorskim usisavačem s mogućnošću regulacije usisne jačine, potrebno ih je tretirati zamrzavanjem u ledenici 21 dan na temperaturi do -24°C . Nakon vađenja potrebno ih je ostaviti položene na ravnoj podlozi da se tijekom 24 sata postupno temperiraju. Predmeti koji se tretiraju zamrzavanjem ne smiju sadržavati vosak, staklo, lak, kosti, rogove.

Na predmetima zahvaćenim nametnicima, pljesni i/ili mikroorganizmima primjenjuje se i tretman gama zrakama. Ukoliko je zaraza većih razmjera potrebno je provesti postupak *zamađljivanja* čuvaonica ili izložbenog prostora. Postupak *zamađljivanja* koristiti se i kao preventivna metoda zaštite.

Izložene predmete koji su položeni na pod potrebno je podignuti na podeste odmaknute od zida te postaviti fizičku zaštitu kako bi se spriječilo nehodično oštećivanje predmeta i onemogućilo doticanje predmeta od strane posjetitelja.

U prostorije za pohranu i izlaganje postaviti termohigrometre te svakodnevno bilježiti zatečene mikroklimatske uvjete.

Kada se osiguraju potrebni mikroklimatski uvjeti u prostorijama namijenjenim za čuvaonice te u stalnom postavu preporuka je kontaktirati stručnu službu konzervatorsko-restauratorskih radionica Etnografskog muzeja u Zagrebu ili Konzervatorski zavod radi daljnjih uputa vezanih uz preventivnu zaštitu, restauraciju, pohranu te način izlaganja predmeta.

Nabava:

- Avos tkanina, termohigrometi, UV zaštitne folije
(Crescat d.o.o. Nova Ves 8, Zagreb)
- metalne samostojeće police
(Primat Logistika d.o.o, Zastavnice 11, Hrvatski Leskovac, Zagreb)
- tretman gama zrakama:
(Institut Ruđer Bošković, Bijenička cesta 54, Zagreb).
- zamagljivanje:
(NZJZ Andrije Štampar, kontakt Ana Klobučar)

Zaključak

Nakon pregleda dokumentacije i čuvaonica Muzeja vezane uz etnografsku građu može se konstatirati kako je postojeće stanje etnografske nužno unaprijediti u skladu s mogućnostima. Potrebno je predmete pohraniti u skladu s preporukama ovog izvještaja. Unatoč nepovoljnim okolnostima potrebno ih je smjestiti u privremenu čuvaonicu (odabrati postojeću prostoriju s najpovoljnijim mikroklimatskim uvjetima).

U razgovoru s vršiteljicom dužnosti ravnatelja muzeja vidljivo je kako su u planu izmjene u načinu rada u svrhu unapređenja razvoja rada muzeja.

Muzejska dokumentacija je vođena od početka djelovanja ustanove za očekivati da će se nakon preporuka koje donosi ovaj izvještaj stanje biti unaprjeđeno.

Podsjećamo kako je na osnovu ovog izvještaja potrebno izraditi plan postupanja vezano uz uočene nedostatke ili plan mogućih poboljšanja u radu s predmetima fundusa i dokumentaciji muzeja vezanoj uz zbirke te isti poslati Muzejskom dokumentacijskom centru i matičarki I. razine.

U Zagrebu, 10. kolovoza 2023.

Danijela Križanec-Beganović

matičarka I. razine za etnografske
muzeje i zbirke RH

Danijela Križanec-Beganović
Etnografski muzej
Trg Mažuranića 14
Zagreb

Muzejski dokumentacijski centar
Lada Dražin Trbuljak
Ilica 44
10000 Zagreb

Predmet: Izvještaj o matičnoj djelatnosti – Zavičajni muzej Našice

U sklopu redovne planirane matične djelatnosti viša kustosica dokumentaristica EMZ-a Aleksandra Vlatković, viša restauratorica tehničarka Ljiljana Vilus Japac i ja (matičarka) smo 4. travnja 2023. godine posjetile *Zavičajni muzej Našice* kako bi pregledale stanje fundusa, postava i dokumentacije muzeja vezane uz etnografsku građu. U Muzeju smo se sastale s ravnateljicom Silvijom Lučevnjak i s kustosicom etnografske zbirke etnologinjom i arheologinjom Jasnoum Jurković koja je voditeljica etnografskih zbirki muzeja te Etnološkog i Arheološkog odjela. Kustosica nam je pružila uvid u dokumentaciju etnografskih zbirki Muzeja te nas je provela kroz čuvaonice etnografskih zbirki u privremenom smještaju muzeja (od 2019.) – tvorničkoj zgradi na adresi Ulica Vatroslava Lisinskog 56 u Našicama.

Zavičajni muzej Našice opći je muzej zavičajnog tipa. Utemeljen je 1974. godine, a smješten je u dvorcu plemićke obitelji Pejačević, ostvarenju historicističke arhitekture s početka 19. stoljeća okruženom perivojem. Zgrada dvorca trenutno je u obnovi čiji se završetak očekuje početkom ljeta ove godine, kada je planirano da se djelatnici i fundus presele u obnovljenu zgradu dvorca.

U okviru Muzeja rad je organiziran kroz pet stručnih odjela: *Kulturno-povijesni, Arheološki, Etnološki, Prirodoslovni* te *Knjižnicu*. Prva etnologinja i prva kustosica Ivana Jurković je zaposlena odmah po osnivanju 1974. godine i formirala je etnografsku zbirku od predmeta od kojih je dio sakupljen prije osnutka Muzeja, a dio kroz naknadna istraživanja. U muzeju je radila do umirovljenja 1996. / 1997. godine. Pripreme za otvaranje muzeja i prikupljanje građe počelo je već 1971. godine, a u fundusu se danas, prema bazi podataka, čuva 2994 muzejska predmeta. Posljednja revizija je zaključena 1999. godine, a trenutno je u tijeku nova revizija.

Etnološki odjel ima građu podijeljenu u sedam etnografskih zbirki: *Zbirku gospodarstva*, *Zbirku narodnih nošnji*, *Zbirku obrta*, *Zbirku pokućstva i sitnog inventara*, *Zbirku predmeta vezanih uz običaje i vjerovanja*, *Zbirku rukotvorstva i radinosti* i *Zbirku tekstilnog rukotvorstva*. *Zbirka fotografija* je preraspodijeljena u Povijesni odjel te više nije dio Etnološkog odjela. Preporuka je da etnografske i terenske etnografske fotografije u bazi podataka obradi kustos etnolog. To je moguće ako se zaduženoj osobi da pristup za obradu *Zbirci fotografija*. Također, ukoliko postoji potreba, rad se može organizirati tako da za jednu muzejsku zbirku mogu biti zadužena dva kustosa, ovisno o okolnostima i potrebama.

Preventivnu zaštitu predmeta provodi kustosica Jasna Jurković uz pomoć muzejskog tehničara pripravnika te spremačice. Inventarna knjiga muzeja vođena je zasebno za pojedine odjele (zbirke) muzeja. Od 2004. godine muzejska dokumentacija vodi se u računalnom obliku kroz programski paket M++. Predmeti iz fundusa su uneseni u bazu podataka, a potrebno je dovršiti trenutno započetu reviziju muzejskog fundusa po povratku u zgradu Muzeja, osobito zbog izmještanja predmeta fundusa te pošto je posljednja revizije provedena 1999. godine.

Dokumentacija

Prilikom posjeta ostvaren je uvid u muzejsku dokumentaciju. Inventarne knjige vođene su po zbirka muzeja – arheološka, etnografska (*Knjiga inventara – Etnografska zbirka*), kulturno-povijesna. Knjiga inventara za Etnografsku zbirku obuhvaća brojeve od Et1 do Et431 te sadrži sljedeće kategorije za upis podataka: *inventarni broj*; *kateg. spom. vrijednosti*; *broj knjige ulaska*; *zbirka / odjeljenje*; *opis predmeta*; *autor / signatura / proizvođač*; *vrijeme postanka*; *materijal / tehnika*; *veličina / težina*; *broj komada*; *stanje / zaštitni zahvati*; *provenijencija / mjesto izvedbe*; *mjesto upotrebe*; *mjesto nalaza / način nabavke / datum i broj spisa*; *ime i adresa prodavaoca ili darovatelja*; *cijena*; *foto / dia*; *inv. omot*; *smještaj*; *napomena*.

Inventarna knjiga zaključena je s danom 31. prosincom 2003. godine te se od 1. siječnja 2004. godine nastavlja voditi u računalnom obliku, kroz programski paket M++. Prelaskom na M++ provedena je reinventarizacija muzejskih predmeta te uveden je zajednički sustav brojeva, a cijeli se fundus vodi u intervalu brojeva od 1 do 12282. Stara inventarna oznaka predmeta zabilježena je u bazi u skupini podataka o identifikacijskim brojevima.

Etnološki odjel u bazi broji 2861 zapis na kojem je opisano 2994 muzejska predmeta sistematizirana kroz sedam zbirki: *Zbirku gospodarstva* (157); *Zbirku narodnih nošnji* (515); *Zbirka obrta* (643); *Zbirka pokućstva i sitnog inventara* (364); *Zbirka predmeta vezanih uz običaje i vjerovanja* (137); *Zbirku rukotvorstva i radinosti* (90); *Zbirku tekstilnog rukotvorstva* (955).

Od ukupnog broja zapisa 2628 njih ima pridruženu fotografiju, dok ih je 233 bez fotografije. Iznos procijene upisan je na 14 zapisa, dok 2818 zapisa nema upisan iznos procijene. Preporuka je provjeriti slijed inventarnih brojeva i usporediti ga sa starom dokumentacijom, a kako bi se utvrdilo da su u bazu uneseni svi brojevi.

Za inventarne brojeve koji nedostaju u slijedu potrebno je utvrditi da li je broj dodijeljen predmetu te koji je status predmeta (pronađeni, nepronađeni, otpisani, duplo inventirani i sl), nakon čega je potrebno otvoriti zapis s tim brojem te ga razvrstati u odgovarajuće zbirke/mape zavisno od utvrđenog statusa. Kratkim uvidom u bazu utvrđeno je da u nizu brojeva nedostaju sljedeći brojevi: 10035 do 10080, 10209, 10211 do 10222, 10224 do 10230, 11662, 11689, 11692.

Također je potrebno provjeriti slijed brojeva starih (prvotnih) inventarnih brojeva kako bi se utvrdilo da je prilikom reinventarizacije cijeli stari inventar prenesen u računalni oblik inventarne knjige (kako se primjerice ne bi dogodilo da neki od predmeta unesenih u stari inventar nije evidentiran u računalnoj bazi jer je tijekom ranijih godina otpisan ili nepronađeni prilikom reinventarizacije i sl.).

Muzej je vodio zajedničku *Knjigu ulaska muzejske građe* od broja 1 (1971.) do 562 (2004), a koja sadrži sljedeće kategorije za upis podataka: *redni broj*; datum ulaska, broj spisa; *kratki opis predmeta*; *odakle predmet dolazi*; *stanje predmeta i veličina, težina*; *svrha ulaska*; *kome je predmet predan na rukovanje, potpis primaoca*; *napomena / inventirano i inventarni broj, kupljeno i br. spisa cijena, vraćeno i potpis primaoca*.

U muzeju je vođen i katalog s predmetnim karticama od E1 do E 1857 koje sadrže sljedeće kategorije za upis podataka: *inventarni broj*; *zbirka, grupa, podgrupa*; *naziv muzeja*; *lokalitet*; *književni naziv*; *naziv u dijalektu*; *vrijeme porijekla*; *lokalitet proizvodnje*; *da li je original, replika, kopija*; *kada i kako je dospio u muzej*; *materijal*; *tehnika*; *ornament*; *stanje*; *opis*; *komada*; *dimenzije*; *težina*; *osnovna funkcija*; *nabavna cijena*; *kategorija vrijednosti*; *sign. smještaja*; *sign. fototeke*; *inventarni omot*; *bilješka*. Na poleđini kartice su predviđene sljedeće kategorije podataka: *opis – nastavak*; *literatura*; *restauratorski zahvati*; *inventirao*. Na prednjoj strani kartice upisana je i oznaka muzeja.

Čuvaonice i stalni postav

Zavičajni muzej Našice je smješten u dvorcu Pejačević u Našicama. Muzejsku djelatnost obavlja u pet odjela, a zbog građevinskih radova na zgradi je privremeno izmješten u dva objekta na dvije različite lokacije. Etnološki odjel trenutno je smješten u objekt tvorničkoj zgradi na adresi Ulica Vatroslava Lisinskog 56 u Našicama gdje čuvaonicu dijeli s drugim odjelima. Primarna preventivna zaštita građe provodi se od strane kustosa, muzejskog tehničara pripravnika te spremačice.

Čuvaonice: Predmeti su smješteni na drvene i metalne otvorene police te na police u drvenim ormarima, dok je dio predmeta pohranjen u kutijama. Predmeti na policama djelom su obloženi pucketavom folijom.

Svi tekstilni predmeti pohranjeni su u kartonskim kutijama obloženi *beskiselinskim* papirom, *Avos* i pamučnom tkaninom. Dio keramičkih predmeta smješten je u drvenim ormarima sa staklenim vratima, a dio na metalnim policama. Predmeti većih dimenzija položeni su direktno na pod.

Prostor čuvaonice koristi se i kao spremište. Prozori su zasjenjeni UV zaštitnom folijom, a pod čuvaonice je betonski. Prostor djeluje suho, a u čuvaonici se ne mjere mikroklimatski uvjeti.

Preporuke

Čuvaonice: Sve predmete je potrebno odignuti s poda te odmaknuti od vanjskog zida radi bolje cirkulacije zraka. Predmete koji stoje na otvorenom potrebno je prekriti *Tyvek* tkaninom. Polaganje predmeta jedan na drugi potrebno je izbjegavati, ali ako nema druge mogućnosti predmete je potrebno odvojiti *Tyvek* tkaninom ili *beskiselinskim* papirom, a one teže i većih dimenzija odvojiti *Plastazote* muzejskom pjenom ili *Ethafoam* montažnom pjenom.

Police na kojima se nalazi keramika potrebno je protupotresno zaštititi konopcem ili sl. Preporučljivo je redovito mjeriti i bilježiti mikroklimatske uvjete bez obzira što trenutno nema mogućnosti za njihovu regulaciju. Prostor čuvaonica ne treba koristiti kao skladišni prostor.

Preporuka za preventivnu zaštitu i čišćenje tekstilnih predmeta: Čišćenje se vrši suhim postupkom muzejskim usisavačem ili mokrim postupkom. Građa se mokro čisti nakon provjere stanja predmeta i provjere stabilnosti boje. Za građu izrađenu od pamuka, lana, konoplje koristi se kupka destilirane vode i pH neutralni deterdžent *Orvus paste*, a za predmete od svile kupka destilirane vode i pH neutralni deterdžent za restauratorsko čišćenje *Dehypon LS 45*. Preporuka je da su kade odgovarajuće veličine. Građa se suši vodoravno položena i nakon sušenja se relaksira. Građa se mokro može čistiti i na niskotlačnom stol.

Tekstilni predmeti koji su u dobrom stanju, ali nestabilne boje ili se ne mogu tretirati mokro, mogu se čistiti kemijskim putem *Total TDC 2000* izoparafinskim otapalom za sustav čišćenja s ugljikovodikovim otapalima pri temperaturi do 55°C.

Preporuka je ne koristiti kamfor i slične proizvode. Ako je vunena građa lokalno zahvaćena nametnicima, nakon čišćenja suhim postupkom usisavanjem potrebno ju je tretirati zamrzavanjem u ledenici 21 dan na temperaturi do -24°C. Nakon vađenja potrebno je ostaviti je položenu na ravnoj podlozi da se tokom 24 sata postupno temperira.

Predmeti koji se tretiraju zamrzavanjem ne smiju sadržavati vosak, staklo, lak, kosti, rogove. Ako je zaraza većih razmjera valja provesti postupak *zamađljivanja* izložbenog prostora ili čuvaonica. Postupak *zamađljivanja* koristiti se i preventivno.

Na predmetima zahvaćenim nametnicima, pljesni i/ili mikroorganizmima moguće je primijeniti i tretman gama zrakama.

Ako se u ladicama ili kutijama za pohranu nalaze predmeti različitih sirovinskih sastava bilo bi poželjno odvojiti ih *beskiselinskim* nepuferiranim papirom.

Preporuka za nabavu:

- metalni ladičari, *beskiselinske* arhivske kutije, *Tyvek*, *Avos*, npH neutralni deterdženti, ovlaživača, odvlaživača, dataloggeri, termohigrometi, muzejske vitrine, UV zaštitne folije (Crescat d.o.o. Nova Ves 8, Zagreb)

- metalni ladičari i metalni ormari

(Primat Logistika d.o.o, Zastavnice 11, Hrvatski Leskovac, Zagreb)

- kemijsko čišćenje:

(kemijska čistionica LEMIA d.o.o., Puškarićeva 104 c, Lučko, Zagreb, kontaktirati voditeljicu proizvodnje Martinu Pap)

- tretman gama zrakama:

(Institut Ruđer Bošković, Bijenička cesta 54, Zagreb).

- zamagljivanje: (NZJZ Andrije Štampar, kontakt Ana Klobučar)

Zaključak

Nakon pregleda dokumentacije i čuvaonica Muzeja vezane uz etnografsku građu može se konstatirati kako je postojeće stanje etnografske zbirke zadovoljavajuće, uz pojedine manje iznimke, s obzirom na trenutnu izmještenost iz prostora Muzeja. Po povratku u zgradu Muzeja obratiti pažnju na način pohrane muzejskog fundusa u skladu sa smjernicama koje ovo izvješće donosi.

Muzejska dokumentacija uredno je vođena te je za očekivati da će se ukoliko se prihvate preporuke koje donosi ovaj izvještaj stanje biti unaprjeđeno. Svakako je iz navedenog vidljivo da se radi o kontinuiranom stručnom radu u obradi i zaštiti predmeta te vođenju muzejske dokumentacije.

Podsjećamo kako je na osnovu ovog izvještaja potrebno izraditi plan postupanja vezano uz uočene nedostatke ili plan mogućih poboljšanja u radu s predmetima fundusa i dokumentaciji muzeja vezanoj uz zbirke te isti poslati MDC i matičarki I. razine.

U Zagrebu, 12. svibnja 2023.

Danijela Križanec-Beganović

matičarka I. razine za etnografske
muzeje i zbirke RH